भामहकाव्यालंकारः

Each directory should have a file called README bib.txt. with bibliographic entry with following details:-

i.	Discipline	:	**Sahitya**
ii.	Name of the text	:	**Kavyalankar Sutra**
iii.	Author	:	**Bhamah**

File named "README_type_log.txt" containing the following details:-

i.	Name of the institute	:	**Rashtriya Sanskrit Sansthan, New Delhi**
ii.	(a) Principal Investigator	:	**Prof. Radhavallabh Tripathi**
	(b) Investigator	:	**Prof. R. Devnathan**
	(c) Co-investigator	:	**Dr. Shukla Mukherjee**
	(d) Editor	:	**Prof. K.P. Keswan**
iii.	Name of the typist	:	**Rajesh Kumar Sharma**
iv.	Completion date of data entry	:	**25.08.2009**
v.	Name of the proof reader	:	**Prof. K.P. Keswan & Dr. Vijaypal Shastri**
vi.	Completion date of proof reading	:	**10.09.2009**
vii.	Name of the approval authority	:	**Prof. Arkanath Chaudhari**, Principal, Rashtriya Sanskrit Sansthan, Jaipur Campus.
	Date of approval		**22.03.2010**

आचार्यभामहकृतः

काव्यालङ्कारः

आचार्यभामहप्रणीतः

काव्यालंकारः

प्रथमः परिच्छेदः

प्रणम्य सार्वं सर्वज्ञं मनोवाक्कायकर्मभिः।
काव्यालङ्कार इत्येष यथाबुद्धि विधास्यते॥१॥

धर्मार्थकाममोक्षेषु वैचक्षण्यं कलासु च।
प्रीतिं करोति कीर्तिं च साधुकाव्यनिबन्धनम्॥२॥

अधनस्येव दातृत्वं क्लीबस्येवास्त्रकौशलम्।
अज्ञस्येव प्रगल्भत्वमकवेः शास्त्रवेदनम्॥३॥

विनयेन विना का श्रीः का निशा शशिना विना।
रहिता सत्कवित्वेन कीदृशी वाग्विदग्धता॥४॥

गुरूपदेशादध्येतुं शास्त्रं जडधियोऽप्यलम्।
काव्यं तु जायते जातु कस्यचित्प्रतिभावतः॥५॥

उपेयुषामपि दिवं सन्निबन्धविधायिनाम्।
आस्त एवं निरातङ्कं कान्तं काव्यमयं वपुः॥६॥

रुणद्धि रोदसी चास्य यावत्कीर्तिरनश्वरी।
तावत्किलायमध्यास्ते सुकृती वैबुधं पदम्॥७॥

अतोऽभिवाञ्छता कीर्तिं स्थेयसीमा भुवः स्थितेः।
यत्नो विदितवेद्येन विधेयः काव्यलक्षणः॥८॥

शब्दश्छन्दोऽभिधानार्था इतिहासाश्रयाः कथाः।
लोको युक्तिः कलाश्चेति मन्तव्याः काव्यहेतवः॥९॥

शब्दाभिधेये विज्ञाय कृत्वा तद्विदुपासनाम्।
विलोक्यान्यबिन्धांश्च कार्यः काव्यक्रियादरः॥१०॥

सर्वथा पदमप्येकं न निगाद्यमवद्यवत्।
विलक्ष्मणा हि काव्येन दुःसुतेनेव निन्द्यते॥११॥

नाकवित्वमधर्माय व्याधये दण्डनाय वा।
कुकवित्वं पुनः साक्षन्मृतिमाहुर्मनीषिणः॥१२॥

रूपकादिरलंकारस्तस्यान्यैर्बहुधोदितः।
न कान्तमपि निर्भूषं विभाति वनितानमम्॥१३॥

रूपकादिमलंकारं बाह्यमाचक्षते परे।
सुपां तिङां च व्युत्पत्तिं वाचां वान्छन्त्यलङ्कृतिम्॥१४॥

तदेतदाहुः सौशब्यं नार्थव्युत्पत्तिरीदृशी।
शब्दाभिधेयालङ्कारभेदादिष्टं द्वयं तु नः॥१५॥

शब्दार्थौ सहितौ काव्यं गद्यं पद्यञ्च तद् द्विधा।
संस्कृतं प्राकृतञ्चान्यदपभ्रंश इति त्रिधा॥१६॥

वृत्तं देवादिचरितशंसि चोत्पाद्यवस्तु च।
कलाशास्त्राश्रयञ्चेति चतुर्धा भिद्यते पुनः॥१७॥

सर्गबन्धोऽभिनेयार्थं तथैवाख्यायिकाकथे।
अनिबद्धञ्च काव्यादि तत्पुनः पञ्चधोच्यते॥१८॥

सर्गबन्धो महाकाव्यं महताञ्च महच्च यत्।
अग्राम्यशब्दमर्थ्यञ्च सालंकारं सदाश्रयम्॥१९॥

मन्त्रदूतप्रयाणाजिनायकाभ्युदयैश्च यत्
पञ्चभिः सन्धिभिर्युक्तं नातिव्याख्येयमृद्धिमत्॥२०॥

चतुर्वर्गाभिधानेऽपि भूयसार्थोपदेशकृत्।
युक्तं लोकस्वभावेन रसैश्च सकलैः पृथक्॥२१॥

नायकं प्रागुपन्यस्य वंशवीर्यश्रुतादिभिः।
न तस्यैव वधं ब्रूयादन्योत्कर्षाभिधित्सया॥२२॥

यदि काव्यशरीरस्य न स व्यापितयेष्यते।
न चाभ्युदयभाक्तस्य मुधादौ ग्रहणं स्तवे॥२३॥

नाटकं द्विपदीशम्यारासकस्कन्धकादि यत्।
उक्तं तदभिनेयार्थमुक्तोऽन्यैस्तस्य विस्तरः॥२४॥

संस्कृतानाकुलश्रव्यशब्दार्थपदवृत्तिना।
गद्येन युक्तोदात्तार्था सोच्छ्वासाख्यायिका मता॥२५॥

वृत्तमाख्यायते तस्यां नायकेन स्वचेष्टितम्
वक्त्रञ्चपरवक्त्रञ्च काले भाव्यर्थशंसि च॥२६॥

कवेरभिप्रायकृतैः कथनैः कैश्चिदङ्किता।
कन्याहरणसङ्ग्रामविप्रलम्भोदयान्विता॥२७॥

न वक्त्रापरवक्त्राभ्यां युक्ता नोच्छ्वासवत्यपि।
संस्कृताऽसंस्कृता चेष्टा कथापभ्रंशभाक्तथा॥२८॥

अन्यैः स्वचरितं तस्यां नायकेन तु नोच्यते।
स्वगुणाविष्कृतिं कुर्यादभिजातः कथं जनः॥२९॥

अनिबद्धं पुनर्गाथाश्लोकमात्रादि तत्पुनः।
युक्तं वक्रस्वभावोक्त्या सर्वमेवैतदिष्यते॥३०॥

वैदर्भमन्यदस्तीति मन्यन्ते सुधियोऽपरे।
तदेव च किल ज्यायः सदर्थमपि नापरम्॥३१॥

गौडीयमिदमेतत्तु वैदर्भमिति किं पृथक्।
गतानुगतिकन्यायान्नानाख्येयममेधसाम्॥३२॥

ननु चाश्मकवंशादि वैदर्भमिति कथ्यते।

कामं तथास्तु प्रायेण संज्ञेच्छातो विधीयते॥३३।

अपुष्टार्थमवक्रोक्ति प्रसन्नमृजु कोमलम्।
भिन्नं गेयमिवेदं तु केवलं श्रुतिपेशलम्॥३४॥

अलंकारवदग्राम्यमर्थ्यं न्याय्यमनाकुलम्।
गौडीयमपि साधीयो वैदर्भमिति नान्यथा॥३५॥

न नितान्तादिमात्रेण जायते चारुता गिराम्।
वक्राभिधेयशब्दोक्तिरिष्टा वाचामलङ्कृतिः॥३६॥

नेयार्थं क्लिष्टमन्यार्थमवाचकमयुक्तिमत्
गूढशब्दाभिधानञ्च कवयो न प्रयुञ्जते॥३७॥

नेयार्थं नीयते युक्तो यस्यार्थः कृतिभिर्बलात्।
शब्दन्यायानुपारूढः कथञ्चित्स्वाभिसन्धिना॥३८॥

मायेव भद्रेति यथा सा चासाध्वी प्रकल्पना।
वेणुदाकेरिति च तां न यन्ति वचनाद् विना॥३९॥

क्लिष्टं व्यवहितं विद्यादन्यार्थं विगमे यथा।
विजह्रुस्तस्य ताः शोकं क्रीडायां विकृतञ्च तत्॥४०॥

हिमापहामित्रधरैर्व्याप्तं व्योमेत्यवाचकम्।
साक्षादरूढं वाच्येऽर्थे नाभिधानं प्रतीयते॥४१॥

अयुक्तिमद् यथा दूता जलभृन्मारुतेन्दवः।
तथा भ्रमरहारीतचक्रवाकशुकादयः॥४२॥

अवाचोऽव्यक्तवाचश्च दूरदेशविचारिणः।
कथं दूत्यं प्रपद्येरन्निति युक्त्या न युज्यते॥४३॥

यदि चोत्कण्ठया यत्तदुन्मत्त इव भाषते।
तथा भवतु भूम्नेदं सुमेधोभिः प्रयुज्यते॥४४॥

गूढशब्दाभिधानञ्च न प्रयोज्यं कथञ्चन।
सुधियामपि नैवेदमुपकाराय कल्पते॥४५॥

असितर्तितुगद्रिच्छित्स्वःक्षितां पतिरद्विदृक्।
अमिद्भिः शुभ्रदृग्दृष्टैर्द्विषो जेघ्नीयिषीष्ट वः॥४६॥

श्रुतिदुष्टार्थदुष्टे च कल्पनादुष्टमित्यपि।
श्रुतिकष्टं तथैवाहुर्वाचां दोषं चतुर्विधम्॥४७॥

विड्वर्चोविष्ठितक्लिन्नच्छिन्नवान्तप्रवृत्तयः।
प्रचारधर्षितोद्गारविसर्गहृदयन्त्रिताः॥४८॥

हिरण्यरेताः सम्बाधः पेलवोपस्थिताण्डजाः।
वाक्काटवादयश्चेति श्रुतिदुष्टा मताः गिरः॥४६॥

अर्थदुष्टं पुनर्ज्ञेयं यत्रोक्ते जायते मतिः।
असभ्यवस्तुविषया शब्दैस्तद्वाचिभिर्यथा॥५०॥

हन्तुमेव प्रवृत्तस्य स्तब्धस्य विवरैषिणः।
पतनं जायतेऽवश्यं कृच्छ्रेण पुनरुन्नतिः॥५१॥

पदद्वयस्य सन्धाने यदनिष्टं प्रकल्पते।
तदाहुः कल्पनादुष्टं स शौर्याभरणो यथा॥५२॥

यथाजिह्लददित्यादि श्रुतिकष्टञ्च तद्विदुः।
न तदिच्छन्ति कृतिनो गण्डमप्यपरे किल॥५३।

सन्निवेशविशेषात्तु दुरुक्तमपि शोभते।
नीलं पलाशमाबद्धमन्तराले स्रजामिव॥५४॥

किञ्चिदाश्रयसौन्दर्याद्धत्ते शोभामसाध्वपि।
कान्ताविलोचनन्यस्तं मलीमसमिवाञ्जनम्॥५५॥

आपाण्डुगण्डमेतत्ते वदनं वनजेक्षणे।

संगमात्पाण्डुशब्दस्य गण्डः साधु यथोदितः॥५६॥

अनयान्यदपि ज्ञेयं दिशा युक्तमसाध्वपि।
यथा विक्लिन्नगण्डानां करिणां मदवारिभिः॥५७॥

मदक्लिन्नकपोलानां द्विरदानां चतुश्शती।
यथा तद्वदसाधीयः साधीयश्च प्रयोजयेत्॥५८॥

एतद् ग्राह्यं सुरभि कुसुमं ग्राम्यमेतन्निधेयं
धत्ते शोभां विरचितमिदं स्थानमस्यैतदस्य।
मालाकारो रचयति यथा साधु विज्ञाय मालां
योज्यं काव्येष्ववहितधिया तद्वदेवाभिधानम्॥५९॥

॥ इति प्रथमः परिच्छेदः॥

द्वितीयः परिच्छेदः

माधुर्यमभिवाञ्छन्तः प्रसादञ्च सुमेधसः।
समासवन्ति भूयांसि न पदानि प्रयुञ्जते॥१॥

केचिदोजोऽभिधित्सन्तः समस्यन्ति बहून्यपि।
यथा मन्दारकुसुमरेणुपिञ्जरितालका॥२॥

श्रव्यं नातिसमस्तार्थं काव्यं मधुरमिष्यते।
आविद्वदङ्गनाबालप्रतीतार्थं प्रसादवत्॥३॥

अनुप्रासः सयमको रूपकं दीपकोपमे।
इति वाचामलङ्काराः पञ्चैवान्यैरुदाहृताः॥४॥

सरूपवर्णविन्यासमनुप्रासं प्रचक्षते।
किन्तया चिन्तया कान्ते नितान्तेति यथोदितम्॥५॥

ग्राम्यानुप्रासमन्यत्तु मन्यन्ते सुधियोऽपरे।
स लोलमालालीनालिकुलाकुलगलो बलः॥६॥

नानार्थवन्तोऽनुप्रासा न चाप्यसदृशाक्षराः।
युक्त्यानया मध्यमया जायन्ते चारवो गिरः॥७॥

लाटीयमप्यनुप्रासमिहेच्छन्त्यपरे यथा।
दृष्टिं दृष्टिसुखां धेहि चन्द्रश्चन्द्रमुखोदितः॥८॥

आदिमध्यान्तयमकं पादाभ्यासं तथावली।
समस्तपादयमकमित्येतत्पञ्चधोच्यते॥९॥

सन्दष्टकसमुद्गादेरत्रैवान्तर्गतिर्मता।
आदौ मध्यान्तयोर्वा स्यादिति पञ्चैव तद्यथा॥१०॥

साधुना साधुना तेन राजता राजता भृता।
सहितं सहितं कर्त्तुं सङ्गतं सङ्गतं जनम्॥११॥

साधुः संसाराद् बिभ्यदस्मादसारात्
कृत्वा क्लेशान्तं याति वर्त्म प्रशान्तम्।
जातिं व्याधीनां दुर्दमानामधीनां
वाञ्छञ्ज्यायस्त्वं छिन्धि मुक्तानयस्त्वम्॥१२॥

न ते धीर्धीर भोगेषु रमणीयेषु संगता।
मुनीनपि हरन्त्येते रमणी येषु संगता॥१३॥

सितासिताक्षीं सुपयोधराधरां
सुसम्मदां व्यक्तमदां ललामदाम्।
घनाघनानीलघनाघनालकाम्
प्रियामिमामुत्सुकयन्ति यन्ति च॥१४॥

अमी नृपा दत्तसमग्रशासनाः
कदाचिदप्यप्रतिबद्धशासनाः।
कृतागसां मार्गभिदाञ्च शासनाः
पितृक्रमाध्यासितताद्दशासनाः॥१५॥

अनन्तरैकान्तरयोरेवं पादान्तयोरपि।
कृत्स्नं च सर्वपादेषु दुष्कृतं साधु ताद्दशम्॥१६॥

तुल्यश्रुतीनां भिन्नानामभिधेयैः परस्परम्।
वर्णानां यः पुनर्वादो यमकं तन्निगद्यते॥१७॥

प्रतीतशब्दमोजस्वि सुश्लिष्टपदसन्धि च।
प्रसादि स्वभिधानञ्च यमकं कृतिनां मतम्॥१८॥

नानाधात्वर्थगम्भीरा यमकव्यपदेशिनी।
प्रहेलिका सा ह्युदिता रामशर्माच्युतोत्तरे॥१९॥

काव्यान्यपि यदीमानि व्याख्यागम्यानि शास्त्रवत्।
उत्सवः सुधियामेव हन्त दुर्मेधसो हताः॥२०॥

उपमानेन यत्तत्त्वमुपमेयस्य रूप्यते।
गुणानां समतां दृष्ट्वा रूपकं नाम तद्विदुः॥२१॥

समस्तवस्तुविषयमेकदेशविवर्ति च।
द्विधा रूपकमुद्दिष्टमेतत्तच्चोच्यते यथा॥२२॥

शीकराम्भोमदसृजस्तुङ्गा जलददन्तिनः।
निर्यान्तो मदयन्तीमे शक्रकार्मुकवारणाः॥२३॥

तडिद्वलयकक्ष्याणां बलाकामालभारिणाम्।
पयोमुचां ध्वनिर्धीरो दुनोति मम तां प्रियाम्॥२४॥

आदिमध्यान्तविषयं त्रिधा दीपकमिष्यते।
एकस्यैव त्र्यवस्थत्वादिति तद् भिद्यते त्रिधा॥२५॥

अमूनि कुर्वतेऽन्वर्थामस्याख्यामर्थदीपनात्।
त्रिभिर्निदर्शनैश्चेदं त्रिधा निर्दिश्यते यथा॥२६॥

मदो जनयति प्रीतिं साऽनङ्गं मानभङ्गुरम्।
स प्रियासङ्गमोत्कण्ठां सासह्यां मनसश्शुचम्॥२७॥

मालिनीरंशुकभृतः स्त्रियोऽलंकुरुते मधुः।
हारीतशुकवाचश्च भूधराणामुपत्यकाः॥२८॥

चीरीमतीररण्यानीः सरितश्शुष्यदम्भसः।
प्रवासिनाञ्च चेतांसि शुचिरन्तं निनीषति॥२९॥

विरुद्धेनोपमानेन देशकालक्रियादिभिः।
उपमेयस्य यत्साम्यं गुणलेशेन सोपमा॥३०॥

यथेवशब्दौ सादृश्यमाहतुर्व्यतिरेकिणोः।
दूर्वाकाण्डमिव श्यामं तन्वी श्यामा लता यथा॥३१॥

विना यथेवशब्दाभ्यां समासाभिहिता परा।
यथा कमलपत्राक्षी शशाङ्कवदनेति च॥३२॥

वतिनापि क्रियासाम्यं तद्वदेवाभिधीयते।
द्विजातिवदधीतेऽसौ गुरुवच्चानुशास्ति नः॥३३॥

समानवस्तुन्यासेन प्रतिवस्तूपमोच्यते।
यथेवानभिधानेऽपि गुणसाम्यप्रतीतितः॥३४॥

साधुसाधारणत्वादिर्गुणोऽत्र व्यतिरिच्यते।
स साम्यमापादयति विरोधेऽपि तयोर्यथा॥३५॥

कियन्तः सन्ति गुणिनः साधुसाधारणश्रियः।
स्वादुपाकफलानम्राः कियन्तो वाध्वशाखिनः॥३६॥

यदुक्तं त्रिप्रकारत्वं तस्याः कैश्चिन्महात्मभिः।
निन्दाप्रशंसाचिख्यासाभेदादत्राभिधीयते॥३७॥

सामान्यगुणनिर्देशात्त्रयमप्युदितं ननु।
मालोपमादिः सर्वोऽपि न ज्यायान्विस्तरो मुधा॥३८॥

हीनताऽसम्भवो लिङ्गवचोभेदो विपर्ययः।
उपमानाधिकत्वञ्च तेनासदृशतापि च॥३९॥

त एत उपमादोषाः सप्त मेधाविनोदिताः।
सोदाहरणलक्ष्माणो वर्ण्यन्तेऽत्र च ते पृथक्॥४०॥

स मारुताकम्पितपीतवासाः
बिभ्रत्सलीलं शशिभासमब्जम्।
यदुप्रवीरः प्रगृहीतशाङ्र्गः
सेन्द्रायुधो मेघ इवाबभासे॥४१॥

शक्रचापग्रहादत्र दर्शितं किल कार्मुकम्।
वासश्शङ्खानुपादानाद्धीनमित्यभिधीयते॥४२॥

सर्वसर्वेण सारूप्यं नास्ति भावस्य कस्यचित्।
यथोपपत्ति कृतिभिपरुमासु प्रयुज्यते॥४३॥

अखण्डमण्डलः क्वेन्दुः क्व कान्ताननमद्युति।
यत्किञ्चित्कान्तिसामान्याच्छशिनैवोपमीयते॥४४॥।

किञ्च काव्यानि नेयानि लक्षणेन महात्मनाम्।
दृष्टं वा सर्वसारूप्यं राजमित्रे यथोदितम्॥४५॥

सूर्यांशुसम्मीलितलोचनेषु दीनेषु पद्मानिलनिर्मदेषु।
साध्व्यः स्वगेहेष्विव भर्तृहीनाः केका विनेशुः शिखिनां मुखेषु॥४६॥

निष्पेतुरास्यादिव तस्य दीप्ताः शरा धनुर्मण्डलमध्यभाजः।
जाज्वल्यमाना इव वारिधाराः दिनार्द्धभाजः परिवेषिणोऽर्कात्॥४७॥

कथं पातोऽम्बुधाराणां ज्वलन्तीनां विवस्वतः।
असम्भवादयं युक्त्या तेनासम्भव उच्यते॥४८॥

तत्रासम्भविनार्थेन कः कुर्यादुपमां कृती।
को नाम वह्निनौपम्यं कुर्वीत शशलक्ष्मणः॥४९॥

यस्यातिशयवानर्थः कथं सोऽसम्भवो मतः।
इष्टञ्चातिशयार्थत्वमुपमोत्प्रेक्षयोर्यथा॥५०॥

पुञ्जीभूतमिव ध्वान्तमेष भाति मतंगजः।
सरः शरत्प्रसन्नाम्भो नभःखण्डमिवोज्झितम्॥५१॥

अथ लिंगवचोभेदावुच्येते सविपर्ययौ।
हीनाधिकत्वात्स द्वेधा त्रयमप्युच्यते यथा॥५२॥

अविगाह्योऽसि नारीणामनन्यमनसामपि।
विषमोपलभिन्नोर्मिरापगेवोत्तितीर्षतः॥५३॥

क्वचिदग्रे प्रसरता क्वचिदापत्य निघ्नता।

शुनेव सारंगकुलं त्वया भिन्नं द्विषां बलम्॥५४॥

अयं पद्मासनासीनश्चक्रवाको विराजते।
युगादौ भगवान् ब्रह्मा विनिर्मित्सुरिव प्रजाः॥५५॥

ननूपमीयते पाणिः कमलेन विकासिना।
अधरो विद्रुमच्छेदभासा बिम्बफलेन च ॥५६॥

उच्यते काममस्तीदं किन्तु स्त्रीपुंसयोरयम्।
विधिर्नाभिमतोऽन्यैस्तु त्रयाणामपि नेष्यते॥५७॥

स पीतवासाः प्रगृहीतशार्ङ्गो मनोज्ञभीमं वपुराप कृष्णः।
शतह्रदेन्द्रायुधवान्निशायां संसृज्यमानश्शशिनेव मेघः॥५८॥

शशिनो ग्रहणादेतदाधिक्यं किल न ह्ययम्।
निर्दिष्ट उपमेयेऽर्थे वाच्यो वा जलजोऽत्र तु॥५९॥

न सर्वसारूप्यमिति विस्तरेणोदितो विधिः।
अभिप्रायात्कवेर्नात्र विधेया जलजे मतिः॥६०॥

आधिक्यमुपमानानां न्याय्यं नाधिकता भवेत्।
गोक्षीरकुन्दहलिनां विशुद्ध्या सदृशं यशः॥६१॥

एकेनैवोपमानेन ननु सादृश्यमुच्यते।
उक्तार्थस्य प्रयोगो हि गुरुमर्थं न पुष्यति॥६२॥

वनेऽथ तस्मिन्वनितानुयायिनः
प्रवृत्तदानार्द्रकटा मतंगजाः।
विचित्रबर्हाभरणाश्च बर्हिणो
बभुर्दिवीवामलविग्रहा ग्रहाः॥६३॥

ग्रहैरपि गजादीनां यदि सादृश्यमुच्यते।
तथापि तेषां तैरस्ति कान्तिर्वाप्युग्रतापि वा॥६४॥

इत्युक्त उपमाभेदो वक्ष्यते चापरः पुनः।
उपमादेरलंकाराद् विशेषोऽन्योऽभिधीयते॥६५॥

आक्षेपोऽर्थान्तरन्यासो व्यतिरेको विभावना।
समासातिशयोक्ती च षडलंकृतयोऽपराः॥६६॥

वक्ष्यमाणोक्तविषयस्तत्राक्षेपो द्विधा मतः।
एकरूपतया शेषा निर्देक्ष्यन्ते यथाक्रमम्॥६७॥

प्रतिषेध इवेष्टस्य यो विशेषाभिधित्सया।
आक्षेप इति तं सन्तः शंसन्ति द्विविधं यथा॥६८॥

अहं त्वां यदि नेक्षेय क्षणमप्युत्सुका ततः।
इयदेवास्त्वतोऽन्येन किमुक्तेनाप्रियेण ते॥६९॥

स्वविक्रमाकान्तभुवश्चित्रं यन्न तवोद्धतिः।
को वा हेतुरलं सिन्धोर्विकारकरणं प्रति॥७०॥

उपन्यसनमन्यस्य यदर्थस्योदिताहते।
ज्ञेयः सोऽर्थान्तरन्यासः पूर्वार्थानुगतो यदि॥७१॥

परानीकानि भीमानि विवक्षोर्न तव व्यथा।
साधु वासाधु वाऽऽगामि पुंसामात्मैव शंसति ॥७२॥

हि शब्देनापि हेत्वर्थप्रथनादुक्तसिद्धये।
अयमर्थान्तरन्यासः सुतरां व्यज्यते यथा॥७३॥

वहन्ति गिरयो मेघानभ्युपेतान्गुरूनपि।
गरीयानेव हि गुरून्बिभर्ति प्रणयागतान्॥७४॥

उपमानवतोऽर्थस्य यद्विशेषनिदर्शनम्।
व्यतिरेकं तमिच्छन्ति विशेषापादनाद्यथा॥७५॥

सितासिते पक्ष्मवती नेत्रे ते ताम्रराजिनी।

एकान्तशुभ्रश्यामे तु पुण्डरीकासितोत्पले॥७६॥

क्रियायाः प्रतिषेधे या तत्फलस्य विभावना।
ज्ञेया विभावनैवासौ समाधौ सुलभे सति॥७७॥

अपीतमत्ताः शिखिनो दिशोऽनुत्कण्ठिताकुलाः।
नीपोऽविलिप्तसुरभिरभ्रष्टकलुषं जलम्॥७८॥

यत्रोक्ते गम्यतेऽन्योऽर्थस्तत्समानविशेषणः।
सा समासोक्तिरुद्दिष्टा संक्षिप्तार्थतया यथा॥७९॥

स्कन्धवानृजुरव्यालः स्थिरोऽनेकमहाफलः।
जातस्तरुरयञ्चोच्चैः पातितश्च नभस्वता॥८०॥

निमित्ततो वचो यत्तु लोकातिक्रान्तगोचरम्।
मन्यन्तेऽतिशयोक्तिं तामलंकारतया यथा॥८१॥

स्वपुष्पच्छविहारिण्या चन्द्रभासा तिरोहिताः।
अन्वमीयन्त भृंगालिवाचा सप्तच्छदद्रुमाः॥६२॥

अपां यदि त्वक् शिथिला च्युता स्यात्फणिनामिव।
तदा शुक्लांशुकानि स्युरंगेष्वम्भसि योषिताम्।८३।

इत्येवमादिरुदिता गुणातिशययोगतः।
सर्वैवातिशयोक्तिस्तु तर्कयेत्तां यथागमम्॥८४॥

सैषा सर्वैव वक्रोक्तिरनयार्थो विभाव्यते।
यत्नोऽस्यां कविना कार्यः कोऽलंकारोऽनया विना॥८५॥

हेतुश्च सूक्ष्मो लेशोऽथ नालंकारतया मतः।
समुदायाभिधानस्य वक्रोक्त्यनभिधानतः॥८६॥

गतोऽस्तमर्को भातीन्दुर्यान्ति वासाय पक्षिणः।
इत्येवमादि किं काव्यं वार्त्तामेनां प्रचक्षते॥८७॥

यथासङ्ख्यमथोत्प्रेक्षामलङ्कारद्वयं विदुः।
सङ्ख्यानमिति मेधावी नोत्प्रेक्षाभिहिता क्वचित्॥८८॥

भूयसामुपदिष्टानामर्थानामसधर्मणाम्।
क्रमशो योऽनुनिर्देशो यथासङ्ख्यं तदुच्यते॥८९॥

पद्मेन्दुभृङ्गमातङ्गपुंस्कोकिलकलापिनः।
वक्त्रकान्तीक्षणगतिवाणीबालैस्त्वया जिताः॥९०॥

अविवक्षितसामान्या किञ्चिच्चोपमया सह।
अतद्गुणक्रियायोगादुत्प्रेक्षातिशयान्विता॥९१॥

किंशुकव्यपदेशेन तरुमारुह्य सर्वतः।
दग्धादग्धमरण्यान्याः पश्यतीव विभावसुः ॥९२॥

स्वाभावोक्तिरलंकार इति केचित्प्रचक्षते।
अर्थस्य तदवस्थत्वं स्वभावोऽभिहितो यथा॥९३॥

आक्रोशन्नाह्वयन्नन्यानाधावन्मण्डलैर्नुदन्।
गा वारयति दण्डेन डिम्भः शस्यावतारणीः॥९४॥

समासेनोदितमिदं धीखेदायैव विस्तरः।
असङ्गृहीतमप्यन्यदभ्यूह्यमनया दिशा॥९५॥

स्वयङ्कृतैरेव निदर्शनैरियं मया
प्रक्लृप्ता खलु वागलङ्कृतिः।
अतः परञ्चारुरनेकधापरो
गिरामलंकारविधिर्विधास्यते॥९६॥

॥ इति द्वितीयः परिच्छेदः॥

तृतीयः परिच्छेदः

प्रेयो रसवदूर्जस्वि पर्यायोक्तं समाहितम्।
द्विप्रकारमुदात्तञ्च भेदैः श्लिष्टमपि त्रिभिः॥१॥

अपह्नुतिं विशेषोक्तिं विरोधं तुल्ययोगिताम्।
अप्रस्तुतप्रशंसाञ्च व्याजस्तुतिनिदर्शने॥२॥

उपमारूपकञ्चान्यदुपमेयोपमामपि।
सहोक्तिपरिवृत्ती च ससन्देहमनन्वयम्॥३॥

उत्प्रेक्षावयवञ्चान्ये संसृष्टिमपि चापरे।
भाविकत्वञ्च निजगुरलंकारं सुमेधसः॥४॥

प्रेयो गृहागतं कृष्णमवादीद् विदुरो यथा।
अद्य या मम गोविन्द जाता त्वयि गृहागते।
कालेनैषा भवेत् प्रीतिस्तवैवागमनात् पुनः॥५॥

रसवद् दर्शितस्पष्टशृंगारादिरसं यथा।
देवी समागमद्धर्ममस्करिण्यतिरोहिता॥६॥

ऊर्जस्वि कर्णेन यथा पार्थाय पुनरागतः।
द्विः सन्दधाति किं कर्णः शल्येत्यहिरपाकृतः॥७॥

पर्यायोक्तं यदन्येन प्रकारेणाभिधीयते।
उवाच रत्नाहरणे चैद्यं शाङ्र्गधनुर्यथा॥८॥

गृहेष्वध्वसु वा नान्नं भुञ्ज्महे यदधीतिनः।
न भुञ्जते द्विजास्तच्च रसदाननिवृत्तये॥९॥

समाहितं राजमित्रे यथा क्षत्रिययोषिताम्।
रामप्रसत्त्यै यान्तीनां पुरोऽदृश्यत नारदः॥१०॥

उदात्तं शक्तिमान्नामो गुरुवाक्यानुरोधकः।

विहायोपनतं राज्यं यथा वनमुपागमत्॥११॥

एतदेवापरेऽन्येन व्याख्यानेनान्यथा विदुः।
नानारत्नादियुक्तं यत्तत्किलोदात्तमुच्यते॥१२॥

चाणक्यो नक्तमुपयान्नन्दक्रीडागृहं यथा।
शशिकान्तोपलच्छन्नं विवेद पयसां कणैः॥१३।

उपमानेन यत्तत्त्वमुपमेयस्य साध्यते।
गुणक्रियाभ्यां नाम्ना च श्लिष्टं तदभिधीयते॥१४॥

लक्षणं रूपकेऽपीदं लक्ष्यते काममत्र तु।
इष्टः प्रयोगो युगपदुपमानोपमेययोः॥१५॥

शीकराम्भोमदसृजस्तुंगा जलददन्तिनः।
इत्यत्र मेघकरिणां निर्देशः क्रियते समम्॥१६॥

श्लेषादेवार्थवचसोरस्य च क्रियते भिदा।
तत्सहोक्त्युपमाहेतुनिर्देशात्त्रिविधं यथा॥१७॥

छायावन्तो गतव्यालाः स्वारोहाः फलदायिनः।
मार्गद्रुमा महान्तश्च परेषामेव भूतये॥१८॥

उन्नता लोकदयिता महान्तः प्राज्यवर्षिणः।
शमयन्ति क्षितेस्तापं सुराजानो घना इव॥१९॥

रत्नवत्त्वादगाधत्वात्स्वमर्यादाविलंघनात्।
बहुसत्त्वाश्रयत्वाच्च सदृशस्त्वमुदन्वता॥२०॥

अपह्नुतिरभीष्टा च किञ्चिदन्तर्गतोपमा।
भूतार्थापह्नवादस्याः क्रियते चाभिधा यथा॥२१॥

नेयं विरौति भृंगाली मदेन मुखरा मुहुः।
अयमाकृष्यमाणस्य कन्दर्पधनुषो ध्वनिः॥२२॥

एकदेशस्य विगमे या गुणान्तरसंस्थितिः।
विशेषप्रथनायासौ विशेषोक्तिर्मता यथा ॥२३॥

स एकस्त्रीणि जयति जगन्ति कुसुमायुधः।
हरतापि तनुं यस्य शम्भुना न हृतं बलम्॥२४॥

गुणस्य वा क्रियाया वा विरुद्धान्यक्रियाभिधा।
या विशेषाभिधानाय विरोधं तं विदुर्यथा॥२५॥

उपान्तरूढोपवनच्छायाशीतापि भूरसौ।
विदूरदेशानपि वः सन्तापयति विद्विषः॥२६॥

न्यूनस्यापि विशिष्टेन गुणसाम्यविवक्षया।
तुल्यकार्यक्रियायोगादित्युक्ता तुल्ययोगिता॥२७॥

शेषो हिमगिरिस्त्वञ्च महान्तो गुरवः स्थिराः।
यदलंघितमर्यादाश्चलन्तीं बिभृथ क्षितिम्॥२८॥

अधिकारादपेतस्य वस्तुनोऽन्यस्य या स्तुतिः।
अप्रस्तुतप्रशंसेति सा चैवं कथ्यते यथा॥२९॥

प्रीणितप्रणयि स्वादु काले परिणतं बहु।
विना पुरुषकारेण फलं पश्यत शाखिनाम्॥३०॥

दूराधिकगुणस्तोत्रव्यपदेशेन तुल्यताम्।
किञ्चिद्विधित्सोर्या निन्दा व्याजस्तुतिरसौ यथा ॥३१॥

रामः सप्ताभिनत्सालान् गिरिं क्रौञ्चं भृगूत्तमः।
शतांशेनापि भवता किं तयोः सदृशं कृतम्॥३२॥

क्रिययैव विशिष्टस्य तदर्थस्योपदर्शनात्।

ज्ञेया निदर्शना नाम यथेववतिभिर्विना॥३३।

अयं मन्दद्युतिर्भास्वानस्तं प्रति यियासति।
उदयः पतनायेति श्रीमतो बोधयन्नरान्॥३४॥

उपमानेन तद्भावमुपमेयस्य साधयन्।
यो वदत्युपमामेतदुपमारूपकं यथा॥३५॥

समग्रगगनायाममानदण्डो रथांगिनः।
पादो जयति सिद्धस्त्रीमुखेन्दुनवदर्पणः॥३६॥

उपमानोपमेयत्वं यत्र पर्यायतो भवेत्।
उपमेयोपमां नाम ब्रुवते तां यथोदिताम्॥३९॥

सुगन्धि नयनानन्दि मदिरामदपाटलम्।
अम्भोजमिव वक्त्रं ते त्वदास्यमिव पंकजम्॥३८॥

तुल्यकाले क्रिये यत्र वस्तुद्वयसमाश्रये।
पदेनैकेन कथ्येते सहोक्तिः सा मता यथा॥३९॥

हिमपाताविलदिशो गाढालिंगनहेतवः।
वृद्धिमायान्ति यामिन्यः कामिनां प्रीतिभिः सह॥४०।

विशिष्टस्य यदादानमन्यापोहेन वस्तुनः।
अर्थान्तरन्यासवती परिवृत्तिरसौ यथा॥४१॥

प्रदाय वित्तमर्थिभ्यः स यशोधनमादित।
सतां विश्वजनीनानामिदमस्खलितं व्रतम्॥४२॥

उपमानेन तत्त्वञ्च भेदञ्च वदतः पुनः।
ससन्देहं वचः स्तुत्यै ससन्देहं विदुर्यथा॥४३॥

किमयं शशी न स दिवा विराजते
कुसुमायुधो न धनुरस्य कौसुमम्।

इति विस्मयाद् विमृशतोऽपि मे मति-
स्त्वयि वीक्षिते न लभतेऽर्थनिश्चयम्॥४४॥

यत्र तेनैव तस्य स्यादुपमानोपमेयता।
असादृश्यविविक्षातस्तमित्याहुरनन्वयम्॥४५॥

ताम्बूलरागवलयं स्फुरद्दशनदीधिति।
इन्दीवराभनयनं तवेव वदनं तव॥४६॥

श्लिष्टस्यार्थेन संयुक्तः किञ्चिदुत्प्रेक्षयान्वितः।
रूपकार्थेन च पुनरुत्प्रेक्षावयवो यथा॥४७॥

तुल्योदयावसानत्वाद् गतेऽस्तं प्रति भास्वति।
वासाय वासरः क्लान्तो विशतीव तमोगृहम्॥४८॥

वरा विभूषा संसृष्टिर्बह्वलंकारयोगतः।
रचिता रत्नमालेव सा चैवमुदिता यथा॥४९॥

गाम्भीर्यलाघववतोर्युवयोः प्राज्यरत्नयोः।
सुखसेव्यो जनानां त्वं दुष्टग्राहोऽम्भसां पतिः॥५०।

अनलङ्कृतकान्तं ते वदनं वनजद्युति।
निशाकृतः प्रकृत्यैव चारोः का वास्त्यलङ्कृतिः॥५२॥

अन्येषामपि कर्तव्या संसृष्टिरनया दिशा।
कियदुद्घट्टितज्ञेभ्यः शक्यं कथयितुं मया॥५२॥

भाविकत्वमिति प्राहुः प्रबन्धविषयं गुणम्।
प्रत्यक्षा इव दृश्यन्ते यत्रार्था भूतभाविनः॥५३॥

चित्रोदात्ताद्भुतार्थत्वं कथायाः स्वभिनीतता।
शब्दानाकुलता चेति तस्य हेतुं प्रचक्षते॥५४॥

आशीरपि च केषाञ्चिदलंकारतया मता।
सौहृदस्य विरोधोक्तौ प्रयोगोऽस्याश्च तद्यथा॥५५॥

अस्मिञ्जहीहि सुहृदि प्रणयाभ्यसूया-
माश्लिष्य गाढममुमानतमादरेण।
विन्ध्यं महानिव घनः समयेऽभिवर्ष-
न्नानन्दजैर्नयनवारिभिरुक्षतु त्वाम्॥५६॥

मदान्धमातंगविभिन्नसाला हतप्रवीरा द्रुतभीतपौराः।
त्वत्तेजसा दग्धसमस्तशोभा द्विषां पुरः पश्यतु राजलोकः॥५७॥

गिरामलंकारविधिः सविस्तरः स्वयं विनिश्चित्य धिया मयोदितः।
अनेन वागर्थविदामलंकृता विभाति नारीव विदग्धमण्डना॥५८॥
॥ इति तृतीयः परिच्छेदः॥

चतुर्थः परिच्छेदः

अपार्थं व्यर्थमेकार्थं ससंशयमपक्रमम्।
शब्दहीनं यतिभ्रष्टं भिन्नवृत्तं विसन्धि च॥१॥

देशकालकलालोकन्यायागमविरोधि च।
प्रतिज्ञाहेतुदृष्टान्तहीनं दुष्टञ्च नेष्यते॥२॥

अपार्थमित्यपेतार्थं स चार्थः पदवाक्ययोः।
अर्थवान्वर्णसङ्घातः सुप्तिङन्तं पदं पुनः॥३॥

पदानामेव सङ्घातः सापेक्षाणां परस्परम्।
निराकाङ्क्षञ्च तद्वाक्यमेकवस्तुनिबन्धनम्॥४॥

क्रमवृत्तिषु वर्णेषु सङ्घातादि न युज्यते।
बुद्धौ तु सम्भवत्येतदन्यत्वेऽपि प्रतिक्षणम्॥५॥

धीरन्त्यशब्दविषया वृत्तवर्णाहितस्मृतिः।
वाक्यमित्याहुरपरे न शब्दाः क्षणनश्वराः॥६॥

अत्रापि बहु वक्तव्यं जायते तत्तु नोदितम्।
गुरुभिः किं विवादेन यथाप्रकृतमुच्यते॥७॥

समुदायार्थशून्यं यत्तदपार्थकमिष्यते।
दाडिमानि दशापूपाः षडित्यादि यथोदितम्॥८॥

विरुद्धार्थं मतं व्यर्थं विरुद्धं तूपदिश्यते।
पूर्वापरार्थव्याघाताद् विपर्ययकरं यथा॥९॥

सखि मानं प्रिये धेहि लघुतामस्य मा गमः।
भर्तुश्छन्दानुवर्त्तिन्यः प्रेम घ्नन्ति न हि स्त्रियः॥१०॥

उपासितगुरुत्वात्त्वं विजितेन्द्रियशत्रुषु।
श्रेयःसु विनयाधानमधुनातिष्ठ केवलम्॥११॥

यदभिन्नार्थमन्योन्यं तदेकार्थं प्रचक्षते।
पुनरुक्तमिदं प्राहुरन्ये शब्दार्थभेदतः॥१२॥

न शब्दपुनरुक्तं तु स्थौल्यादत्रोपवर्ण्यते।
कथमाक्षिप्तचित्तः सन्नुक्तमेवाभिधास्यते॥१३॥

भयशोकाभ्यसूयासु हर्षविस्मययोरपि।
यथाह गच्छ गच्छेति पुनरुक्तं न तद्विदुः॥१४॥

अत्रार्थपुनरुक्तं यत्तदेवैकार्थमिष्यते।
उक्तस्य पुनराख्याने कार्यासम्भवतो यथा॥१५॥

तामुत्कमनसं नूनं करोति ध्वनिरम्भसाम्।
सौधेषु घनमुक्तानां प्रणालीमुखपातिनाम्॥१६॥

श्रुतेः सामान्यधर्माणां विशेषस्यानुदाहृतेः।
अप्रतिष्ठं यदेकत्र तज्ज्ञानं संशयं विदुः॥१७॥

ससंशयमिति प्राहुस्ततस्तज्जननं वचः।
इष्टं निश्चितये वाक्यं न दोलायेत तद्यथा॥१८॥

व्यालवन्तो दुरारोहा रत्नवन्तः फलान्विताः।
विषमा भूभृतस्तेभ्यो भयमाशु प्रमादिनाम्॥१९॥

यथोपदेशं क्रमशो निर्देशोऽत्र क्रमो मतः।
तदपेतं विपर्यासादित्याख्यातमपक्रमम्॥२०॥

विदधानो किरीटेन्दू श्यामाभ्रहिमसच्छवी।
रथांगशूले बिभ्राणौ पातां वः शम्भुशार्ङ्गिणौ॥२१॥

सूत्रकृत्पदकारेष्टप्रयोगाद् योऽन्यथा भवेत्।
तमाप्तश्रावकासिद्धेः शब्दहीनं विदुर्यथा॥२२॥

स्फुरत्तडिद्वलयिनो विततान्भोगरीयसः।

तेजस्तिरयतः सौरं घनान्पश्य दिवोऽभितः॥२३॥

यतिश्छन्दोऽधिरूढानां शब्दानां या विचारणा।
तदपेतं यतिभ्रष्टमिति निर्दिश्यते यथा॥२४॥

विद्युत्वन्तस्तमालासितवपुष इमे वारिवाहा ध्वनन्ति॥२५॥

गुरोर्लघोश्च वर्णस्य योऽस्थाने रचनाविधिः।
तन्न्यूनाधिकता वापि भिन्नवृत्तमिदं यथा॥२६॥

भ्रमति भ्रमरमाला काननेषून्मदाऽसौ।
विरहितरमणीकोऽर्हस्यद्य गन्तुम्॥२७॥

कान्ते इन्दुशिरोरत्ने आदधाने उदंशुनी।
पातां वः शम्भुशर्वाण्याविति प्राहुर्विसन्ध्यदः॥२८॥

या देशे द्रव्यसम्भूतिरपि वा नोपदिश्यते।
तत्तद्विरोधि विज्ञेयं स्वभावात्तद्यथोच्यते॥२९॥

मलये कन्दरोपान्तरूढकालागुरुद्रुमे।
सुगन्धि कुसुमानभ्रा राजन्ते देवदारवः॥३०॥

षण्णामृतूनां भेदेन कालः षोढेव भिद्यते।
तद्विरोधकृदित्याहुर्विपर्यासादिदं यथा॥३१॥

उदूढशिशिरासारान्प्रावृषेण्यान्नभस्वतः।
फुल्लाः सुरभयन्तीमे चूताः काननशोभिनः॥३२॥

कला संकलना प्रज्ञा शिल्पान्यस्याश्च गोचरः।
विपर्यस्तं तथैवाहुस्तद्विरोधकरं यथा॥३३॥

ऋषभात्पञ्चमस्तस्मात्सषड्जं धैवतं स्मृतम्।
अयं हि मध्यमग्रामो मध्यमोत्पीडितर्षभः॥३४॥

इति साधारितं मोहादन्यथैवावगच्छति।
अन्यास्वपि कलास्वेवमभिधेया विरोधिता॥३५॥

स्थास्नुजंगमभेदेन लोकं तत्त्वविदो विदुः।
स च तद्व्यवहारोऽत्र तद्विरोधकरं यथा॥३६॥

तेषां कटतटभ्रष्टैर्गजानां मदबिन्दुभिः।
प्रावर्त्तत नदी घोरा हस्त्यश्वरथवाहिनी॥३७॥

धावतां सैन्यवाहानां फेनवारिमुखच्युतम्।
चकार जानुदघ्नापान् प्रतिदिङ्मुखमध्वनः॥३८॥

न्यायः शास्त्रं त्रिवर्गोक्तिर्दण्डनीतिञ्च तां विदुः।
अतो न्यायविरोधीष्टमपेतं यत्तया यथा॥३९॥

विजिगीषुमुपन्यस्य वत्सेशं वृद्धदर्शनम्।
तस्यैव कृतिनः पश्चादभ्यधाच्चारशून्यताम्॥४०॥

अन्तर्योधशताकीर्णं सालङ्कायननेतृकम्
तथाविधं गजच्छद्म नाज्ञासीत्स स्वभूगतम्॥४१॥

यदि वोपेक्षितं तस्य सचिवैः स्वार्थसिद्धये।
अहो नु मन्दिमा तेषां भक्तिर्वा नास्ति भर्त्तरि॥४२॥

शरा दृढधनुर्मुक्ता मन्युमद्भिररातिभिः।
मर्माणि परिहृत्यास्य पतिष्यन्तीति काऽनुमा॥४३॥

हतोऽनेन मम भ्राता मम पुत्रः पिता मम।
मातुलो भागिनेयश्च रुषा संरब्धचेतसः॥४४॥

अस्यन्तो विविधान्याजावायुधान्यपराधिनम्।
एकाकिनमरण्यान्यां न हन्युर्बहवः कथम्॥४५॥

नमोऽस्तु तेभ्यो विद्वद्भ्यो येऽभिप्रायं कवेरिमम्।

शास्त्रलोकावपास्यैवं नयन्ति नयवेदिनः॥४६॥

सचेतसो वनेभस्य चर्मणा निर्मितस्य च।
विशेषं वेद बालोऽपि कष्टं किन्नु कथन्नु तत्॥४७॥

आगमो धर्मशास्त्राणि लोकसीमा च तत्कृता।
तद्विरोधि तदाचारव्यतिक्रमणतो यथा॥४८॥

भूभृतां पीतसोमानां न्याय्ये वर्त्मनि तिष्ठताम्।
अलंकरिष्णुना वंशं गुरौ सति जिगीषुणा॥४९॥

अभार्योढेन संस्कारमन्तरेण द्विजन्मना।
नरवाहनदत्तेन वेश्यावान् निशि पीडितः।५०।

न दूषणायायमुदाहृतो विधि-
र्न चाभिमानेन किमु प्रतीतये।
कृतात्मनां तत्त्वदृशाञ्च मादृशो
जनोऽभिसन्धिं क इवावभोत्स्यते॥५१॥

॥इति चतुर्थः परिच्छेदः॥

पञ्चमः परिच्छेद

अथ प्रतिज्ञाहेत्वादिहीनं दुष्टञ्च वर्ण्यते।
समासेन यथान्यायं तन्मात्रार्थप्रतीतये॥१॥

प्रायेण दुर्बोधतया शास्त्राद् बिभ्यत्यमेधसः।
तदुपच्छन्दनायैष हेतुन्यायलवोच्चयः॥२॥

स्वादुकाव्यरसोन्मिश्रं शास्त्रमप्युपयुञ्जते।
प्रथमालीढमधवः पिबन्ति कटु भेषजम्॥३॥

न स शब्दो न तद् वाच्यं न स न्यायो न सा कला।
जायते यन्न काव्यांगमहो भारो महान् कवेः॥४॥

सत्त्वादयः प्रमाणाभ्यां प्रत्यक्षमनुमा च ते।
असाधारणसामान्यविषयत्वं तयोः किल॥५॥

प्रत्यक्षं कल्पनापोढं ततोऽर्थादिति केचन।
कल्पनां नामजात्यादियोजनां प्रतिजानते॥६॥

समारोपः किलैतावान् सदर्थालम्बनञ्च तत्।
जात्याद्यपोहे वृत्तिः क्व क्व विशेषः कुतश्च सः॥७॥

तदपोहेषु च तथा सिद्धा सा बुद्धिगोचरा।
अवस्तुकञ्चेद्वितथं प्रत्यक्षं तत्त्ववृत्ति हि॥८॥

ग्राह्यग्राहकभेदेन विज्ञानांशो मतो यदि।
विज्ञानमात्रसादृश्याद् विशेषोऽस्य विकल्पना॥९॥

अर्थादेवेति रूपादेस्तत एवेति नान्यतः।
अन्यथा घटविज्ञानमन्येन व्यपदिश्यते॥१०॥

त्रिरूपाल्लिंगतो ज्ञानमनुमानञ्च केचन।
तद्विदो नान्तरीयार्थदर्शनञ्चापरे विदुः॥११॥

विविधास्पदधर्मेण धर्मी कृतविशेषणः।
पक्षस्तस्य च निर्देशः प्रतिज्ञेत्यभिधीयते॥१२।

तदर्थहेतुसिद्धान्तसर्वागमविरोधिनी।
प्रसिद्धधर्मा प्रत्यक्षबाधिनी चेति दुष्यति॥१३॥

तयैव हि तदर्थस्य विरोधकरणं यथा।
यतिर्मम पिता बाल्यात्सूनुर्यस्याहमौरसः॥१४॥

अस्त्यात्मा प्रकृतिर्वेति ज्ञेया हेत्वपवादिनी।
धर्मिणोऽस्याप्रसिद्धत्वात्तद्धर्मोऽपि न सेत्स्यति॥१५॥

शाश्वतोऽशाश्वतो वेति प्रसिद्धे धर्मिणि ध्वनौ।
जायते भेदविषयो विवादो वादिनोर्मिथः॥२६॥

स्वसिद्धान्तविरोधित्वाद्विज्ञेया तद्विरोधिनी।
कणभक्षो यथा शब्दमाचक्षीताविनश्वरम्॥१७॥

सर्वशास्त्रविरुद्धत्वात्सर्वागमविरोधिनी।
यथा शुचिस्तनुस्त्रीणि प्रमाणानि, न सन्ति वा॥१८॥

आकुमारमसन्दिग्धधर्माहितविशेषणा।
प्रसिद्धधर्मेति मता श्रोत्रग्राह्यो ध्वनिर्यथा॥१९॥

प्रत्यक्षबाधिनी तेन प्रमाणेनैव बाध्यते।
यथा शीतोऽनलो नास्ति रूपमुष्णः क्षपाकरः॥२०॥

सन्द्वयोः सदृशे सिद्धो व्यावृत्तस्तद्विपक्षतः।
हेतुस्त्रिलक्षणो ज्ञेयो हेत्वाभासो विपर्ययात्॥२१॥

सन्द्वयोरिति यः सिद्धः स्वपक्षपरपक्षयोः।
अभिन्नलक्षणः पक्षः फलभेदादयं द्विधा॥२२॥

परपक्षानुपादानं तद्वृत्तेश्चानुदाहृतौ।

कथमन्यतरासिद्धहेत्वाभासव्यवस्थितिः॥२३॥

साध्यधर्मानुगमतः सदृशस्तत्र यश्च सन्।
अन्योऽप्यसावेक इव सामान्यादुपचर्यते॥२४॥

विपक्षस्तद्विसदृशो व्यावृत्तस्तत्र यो ह्यसन्।
इति द्वयैकानुगतिव्यावृत्ती लक्ष्मसाधुता॥२५॥

साध्यसाधनधर्माभ्यां सिद्धो दृष्टान्त उच्यते।
तद्विपर्ययतो वापि तदाभस्तदवृत्तितः॥२६॥

साध्येन लिंगानुगतिस्तदभावे च नास्तिता।
ख्याप्यते येन दृष्टान्तः स किलान्यैर्द्विधोच्यते॥२७॥

दूषणं न्यूनतायुक्तिर्न्यूनं हेत्वादिनाऽत्र च।
तन्मूलत्वात्कथायाश्च न्यूनं नेष्टं प्रतिज्ञया॥२८॥

जातयो दूषणाभासास्ताः साधर्म्यसमादयः।
तासां प्रपञ्चो बहुधा भूयस्त्वादिह नोदितः॥२९॥

अपरं वक्ष्यते न्यायलक्षणं काव्यसंश्रयम्।
इदन्तु शास्त्रगर्भेषु काव्येष्वभिहितं यथा॥३०॥

अथ नित्याविनाभावि दृष्टं जगति कारणम्।
कारणञ्चेन्न तन्नित्यं नित्यञ्चेत् कारणं न तत्॥३१॥

लक्ष्मप्रयोगदोषाणां भेदेनानेन वर्त्मना।
सन्धादि साधनं सिद्ध्यै शास्त्रेषूदितमन्यथा॥३२॥

तज्ज्ञैः काव्यप्रयोगेषु तत्प्रादुष्कृतमन्यथा।
तत्र लोकाश्रयं काव्यमागमास्तत्त्वशंसिनः॥३३॥

असिसंकाशमाकाशं शब्दो दूरानुपात्ययम्।

तदेव वारि सिन्धूनामहो स्थेमा महार्चिषः।
रूपादीनां यथा द्रव्यमाश्रयो नश्यतीति च ॥३४॥

इष्टकार्याभ्युपगमं प्रतिज्ञां प्रतिजानते।
धर्मार्थकामकोपानामाश्रयात्सा चतुर्विधा॥३५॥

जरामेष बिभर्मीति प्रतिज्ञाय पितुर्यथा।
तथैव पुरुणाभारि सा स्याद्धर्मनिबन्धनी।३६।

उपलप्स्ये स्वयं सीतामिति भर्तृनिदेशतः।
हनूमता प्रतिज्ञाय सा ज्ञातेत्यर्थसंश्रया॥३७॥

आहरिष्याम्यमूमद्य महासेनात्मजामिति।
कृत्वा प्रतिज्ञां वत्सेन हृतेति मदनाश्रया॥३८॥

भ्रातुर्भ्रातृव्यमुन्मथ्य पास्याम्यस्यासृगाहवे।
प्रतिज्ञाय यथा भीमस्तच्चकारावशो रुषा॥३९॥

कार्योऽन्यत्र प्रतिज्ञायाः प्रयोगो न कथञ्चन।
परित्यागश्च कर्तव्यो नासां चतसृणामपि॥४०॥

प्रायोपवेशाय यथा प्रतिज्ञाय सुयोधनः।
राज्याय पुनरुत्तस्थाविति धर्मविरोधिनी॥४१॥

आहूतो न निवर्तेऽहं द्यूतायेति युधिष्ठिरः।
कृत्वा सन्धां शकुनिना दिदेवेत्यर्थबाधिनी॥४२॥

अद्यारभ्य निवत्स्यामि मुनिवद् वचनादिति।
पितुः प्रियाय यां भीष्मश्चक्रे सा कामबाधिनी॥४३॥

अत्याजयद्यथा रामः सर्वक्षत्रवधाश्रयाम्।
जामदग्न्यं युधा जित्वा सा ज्ञेया कोपबाधिनी॥४४॥

अथाभ्युपगमप्राप्तिः सन्धाभ्युपगमाद् विना।
अनुक्तमपि यत्रार्थादभ्युपैति यथोच्यते॥४५॥

किमिन्द्रियद्विषा ज्ञेयं को निराक्रियतेऽरिभिः।
किमित्ययं तु यः क्षेपः सौकर्यं दर्शयत्यसौ॥४६॥

हेतुस्त्रिलक्ष्मैव मतः काव्येष्वपि सुमेधसाम्।
अन्वयव्यतिरेकौ हि केवलावर्थसिद्धये॥४७॥

यथाभितो वनाभोगमेतदस्ति महत्सरः।
कूजनात्कुररीणाञ्च कमलानाञ्च सौरभात्॥४८॥

अन्यधर्मोऽपि तत्सिद्धिं सम्बन्धेन करोत्ययम्।
धूमादभ्रंकषात्साग्नेः प्रदेशस्यानुमामिव॥४९॥

अपृथक्कृतसाध्योऽपि हेतुश्चात्र प्रतीयते।
अन्वयव्यतिरेकाभ्यां विनैवार्थगतिर्यथा ॥५०॥

दीप्रदीपा निशा जज्ञे व्यपवृत्तदिवाकरा।
हेतुः प्रदीप्रदीपत्वमपवृत्तौ रवेरिह॥५१॥।

तस्यापि सुधियामिष्टा दोषाः प्रागुदितास्त्रयः।
अज्ञानसंशयज्ञानविपर्ययकृतो यथा॥५२॥

काशा हरन्ति हृदयममी कुसुमसौरभात्।
अपामभ्यर्णवर्त्तित्वादेते ज्ञेयाः शरारवः॥५३॥

असौ शुक्लान्तनेत्रत्वाच्चकोर इति गृह्यताम्।
तुल्यजातावदृष्टत्वात्साधयत्यचकोरताम्॥५४॥

उक्तस्यार्थस्य दृष्टान्तं प्रतिबिम्बनिदर्शनम्।
ननूपमानुमैवास्तु न हेत्वनभिधानतः॥५५॥

साध्यसाधनयोर्वृत्तिरुक्ता तत्र हि नेष्यते।
मुखं पद्ममिवेत्यत्र किं साध्यं किञ्च साधनम्॥५६॥

इति प्रयोगस्य यथा कलावपि भवानिह।
श्रेयान् वृद्धानुशिष्टत्वापूर्वे कार्तयुगे यथा॥५७॥

यत्र दृष्टान्तमात्रेण व्यज्येते साध्यसाधने।
तमाहुः शुद्धदृष्टान्तं तन्मात्राविष्कृतेर्यथा॥५८॥

भरतस्त्वं दिलीपस्त्वं त्वमेवैलः पुरूरवाः।
त्वमेव वीर प्रद्युम्नस्त्वमेव नरवाहनः॥५९॥

कथमेकपदेनैव व्यज्येरन्नस्य ते गुणाः।
इति प्रयुञ्जते सन्तः केचिद् विस्तरभीरवः॥६०॥

पदमेक परं साधु नार्वाचीनं निबन्धनम्।
वैपरीत्याद् विपर्यासं कीर्तेरपि करोति तत्॥६१॥।

अहृद्यमसुनिर्भेदं रसवत्त्वेऽप्यपेशलम्।
काव्यं कपित्थमामञ्च केषाञ्चित्सदृशं यथा॥६२॥

प्रजाजनश्रेष्ठवरिष्ठभूभृच्छिरोऽर्चिताङ्घ्रेः पृथुकीर्तिधिष्ण्य !
अहिघ्नपद्मस्य जलारिधाम्नस्तवैव नान्यस्य सुतस्य वृत्तम्॥६३॥

अंशुभद्भिश्च मणिभिः फलनिम्नैश्च शाखिभिः।
फुल्लैश्च कुसुमैरन्यैर्वाचोऽलङ्कुरुते यथा॥६४॥

शुभमरकतपद्मरागचित्रे सफलसपल्लवभूरिचारुवृत्ते।
बहुकुसुमविभूषिते स तस्थौ सुरमुनिसिद्धयुते सुमेरुपृष्ठे॥६५॥

तदेभिरङ्गैर्भूष्यन्ते भूषणोपवनस्रजः।
वाचां वक्रार्थशब्दोक्तिरलंकाराय कल्पते॥६६॥

विरुद्धपदमस्वर्थं बहुपूरणमाकुलम्।

कुर्वन्ति काव्यमपरे व्यायताभीप्सया यथा॥६७॥

एलातक्कोलनागस्फुटबकुललताचन्दनस्पन्दनाढ्य-
मुक्ताकर्पूरचक्रागुरुकमनशिलास्थासकव्यासवीरः।
शंखव्राताकुलान्तस्तिमिमकरकुलाकीर्णवीचीप्रतानो
दध्रे यस्याम्बुराशिः शशिकुमुदसुधाक्षीरशुद्धां सुकीर्तिम् ॥६८॥

इति निगदितास्तास्ता वाचामलंकृतयो मया।
बहुविधकृतीर्दृष्ट्वाऽन्येषां स्वयं परितर्क्य च।
प्रथितवचसः सन्तोऽभिज्ञाः प्रमाणमिहापरे
गुरुतरधियामस्वाराधं मनोऽकृतबुद्धिभिः॥६९॥

॥ इति पञ्चमः परिच्छेदः॥

षष्ठः परिच्छेदः

सूत्राम्भसं पदावर्तं पारायणरसातलम्।
धातूणादिगणग्राहं ध्यानग्रहबृहत्प्लवम्॥१॥।

धीरैरालोकितप्रान्तममेधोभिरसूयितम्।
सदोपभुक्तं सर्वाभिरन्यविद्याकरेणुभिः॥२॥

नापारयित्वा दुर्गाधममुं व्याकरणार्णवम्।
शब्दरत्नं स्वयङ्गम्यमलङ्कर्तुमयं जनः॥३॥

तस्य चाधिगमे यत्नः कार्यः काव्यं विधित्सता।
परप्रत्ययतो यत्तु क्रियते तेन का रतिः॥४॥

नान्यप्रत्ययशब्दा वागाविभाति मुदे सताम्।
परेण धृतमुक्तेव सरसा कुसुमावली॥५॥

मुख्यस्तावदयं न्यायो यत्स्वशक्त्या प्रवर्तते।
अन्यसारस्वता नाम सन्त्यन्योक्तानुवादिनः॥६॥

प्रतीतिरर्थेषु यतस्तं शब्दं ब्रुवते परे।
धूमभासोरपि प्राप्ता शब्दतान्यानुमां प्रति॥७॥

नन्वकारादिवर्णानां समुदायोऽभिधेयवान्।
अर्थप्रतीतये गीतः शब्द इत्यभिधीयते॥८॥

प्रत्येकमसमर्थानां समुदायोऽर्थवान्कथम्।
वर्णानां क्रमवृत्तित्वान्न्याय्या नापि च संहतिः॥९॥

न चापि समुदायिभ्यः समुदायोऽर्थवान्कथम्।
दारुभित्तिभुवोऽतीत्य किमन्यत्सद्म कल्प्यते॥१०॥

तस्मात्कूटस्थ इत्येषा शाब्दी वः कल्पना वृथा।
प्रत्यक्षमनुमानं वा यत्र तत्परमार्थतः॥११॥

शपथैरपि चादेयं वचो न स्फोटवादिनाम्।
नभःकुसुममस्तीति श्रद्दध्यात्कः सचेतनः॥१२॥

इयन्त ईदृशा वर्णा ईदृगर्थाभिधायिनः।
व्यवहाराय लोकस्य प्रागित्थं समयः कृतः॥१३॥

स कूटस्थोऽनपायी च नादादन्यश्च कथ्यते।
मन्दाः साङ्केतिकानर्थान्मन्यन्ते पारमार्थिकान्॥१४॥

विनश्वरोऽस्तु नित्यो वा सम्बन्धोऽर्थेन वा सता।
नमोऽस्तु तेभ्यो विद्वद्भ्यः प्रमाणं येऽस्य निश्चितौ॥१५॥

अन्यापोहेन शब्दोऽर्थमाहेत्यन्ये प्रचक्षते।
अन्यापोहश्च नामान्यपदार्थापाकृतिः किल॥१६॥

यदि गौरित्ययं शब्दः कृतार्थोऽन्यनिराकृतौ।
जनको गवि गोबुद्धेर्मृग्यतामपरो ध्वनिः॥१७॥

अर्थज्ञानफलाः शब्दा न चैकस्य फलद्वयम्।
अपवादविधिज्ञाने फले चैकस्य वः कथम्॥२८॥

पुरा गौरिति विज्ञानं गोशब्दश्रवणाद् भवेत्।
येनागोप्रतिषेधाय प्रवृत्तो गौरिति ध्वनिः॥१६॥

वर्णभेदादिदं भिन्नं वर्णाः स्वांशविकल्पतः।
के शब्दाः किञ्च तद्वाच्यमित्यहो वर्त्म दुस्तरम्॥२०॥

द्रव्यक्रियाजातिगुणभेदात्ते च चतुर्विधाः।
यदृच्छाशब्दमप्यन्ये डित्थादिं प्रतिजानते॥२१॥।

नानाभाषाविषयिणामपर्यन्तार्थवर्तिनाम्।
इयत्ता केन वाऽमीषां विशेषादवधार्यते॥२२॥

वक्रवाचां कवीनां ये प्रयोगं प्रति साधवः।

प्रयोक्तुं ये न युक्ताश्च तद्विवेकाऽयमुच्यते॥२३॥

नाप्रयुक्तं प्रयुञ्जीत चेतःसम्मोहकारिणम्।
तुल्यार्थत्वेऽपि हि ब्रूयात्को हन्तिं गतिवाचिनम्॥२४॥

श्रौत्रादिं न तु दुर्बोधं न दुष्टादिमपेशलम्।
ग्राम्यं न पिण्डीशूरादिं न डित्थादिमपार्थकम्॥२५॥

नाऽप्रतीतान्यथार्थत्वं धात्वनेकार्थतावशात्।
न लेशज्ञापकाकृष्टं स हन्ति ध्याति वा यथा॥२६॥

न शिष्टैरुक्तमित्येव न तन्त्रान्तरसाधितम्।
छन्दोवदिति चोत्सर्गान्न चापि च्छान्दसं वदेत्॥२७॥

क्रमागतं श्रुतिसुखं शब्दमर्थ्यमुदीरयेत्।
अतिशेते ह्यलंकारमन्यं व्यञ्जनचारुता॥२८॥

सिद्धो यश्चोपसंख्यानादिष्ट्या यश्चोपपादितः।
तमाद्रियेत प्रायेण न तु योगविभागजम्॥२९॥

इयं चन्द्रमुखी कन्या प्रकृत्यैव मनोहरा।
अस्यां सुवर्णालंकारः पुष्णाति नितरां श्रियम्॥३०॥

वृद्धिपक्षं प्रयुञ्जीत सङ्क्रमेऽपि मृजेर्यथा।
मार्जन्त्यधररागं ते पतन्तो वाष्पबिन्दवः॥३१॥।

सरूपशेषं तु पुमान् स्त्रिया यत्र च शिष्यते।
यथाह वरुणाविन्द्रौ भवौ शर्वौ मृडाविति॥३२॥

यथा पटयतीत्यादि णिच्प्रातिपदिकात्ततः।
णाविष्ठवदितीष्ट्या च तथा क्रशयतीत्यपि॥३३॥

प्रयुञ्जीताव्ययीभवमदन्तं नाप्यपञ्चमि।
तृतीयासप्तमीपक्षे नालुग्विषयमानयेत्॥३४॥

तिष्ठद्गुप्रभृतौ वाच्यौ नक्तंदिवसगोचरौ।
यथा विद्वानधीतेऽसौ तिष्ठद्गु च वहद्गु च॥३५॥

शिष्टप्रयोगमात्रेण न्यासकारमतेन वा।
तृचा समस्तषष्ठीकं न कथञ्चिदुदाहरेत्॥३६॥

सूत्रज्ञापकमात्रेण वृत्रहन्ता यथोदितः।
अकेन च न कुर्वीत वृत्तिं तद्गमको यथा॥३७॥

पञ्चराजीति च यथा प्रयुञ्जीत द्विगुं स्त्रियाम्।
नपुंसकं तत्पुरुषं पुरुहूतसभं यथा॥३८॥

सर्वेभ्यश्च भृशादिभ्यो वदेल्लुप्तहलं यथा।
प्रियोन्मनायते सा ते किं शठाभिमनायसे॥३९॥

तृतीयैकवचः षष्ठ्यामामन्तञ्च वदेत्क्विपि।
यथोदितं बलभिदा सुरुचां विद्युतामिव॥४०॥

असन्तमपि यद्वाक्यं तत्तथैव प्रयोजयेत्।
यथोच्यतेऽम्भसा भासा यशसामम्भसामिति॥४१॥।

पुंसि स्त्रियाञ्च क्वस्वन्तमिच्छन्त्यच्छान्दसं किल।
उपेयुषामपि दिवं यथा न व्येति चारुता॥४२॥

इभकुम्भनिभे बाला दधुषी कञ्चुकं स्तने।
रतिखेदपरिश्रान्ता जहार हृदयं नृणाम्॥४३॥

शबलादिभ्योऽतितरां भाति णिज्विहितो यथा।
बलाकाः पश्य सुश्रोणि घनाञ्छबलयन्त्यमूः॥४४॥

शिशिरासारकणिकासदृशः सेतुगन्धवाट्।
त्वां वीजयति सुश्रोणि रतिखेदालसेक्षणाम्॥४५॥

एवं णिचः प्रयोगस्तु सर्वत्रालङ्कृतिः परा।
लिङ्गत्रयोपपन्नञ्च ताच्छील्यविषयं णिनिम्॥४६॥

तस्या हारी स्तनाभोगो वदनं हारि सुन्दरम्।
हारिणी तनुरत्यन्तं कियन्न हरते मनः॥४७॥

ताच्छील्यादिषु चेष्यन्ते सर्व एवं तृनादयः।
विशेषेण च तत्रेष्टा युच्कुरज्वरजिष्णुचः॥४८॥

क्तिन्नन्तञ्च प्रयुञ्जीत संगतिः संहतिर्यथा।
शाकारौ जागुरिष्टौ च जागर्या जागरा यथा॥४९॥

उपासनेति च युचं नित्यमासेः प्रयोजयेत्।
ल्युटञ्च कर्तृविषयं देवनो रमणो यथा॥५०॥

अणन्तादपि डीबिष्टो लक्ष्मीः पौरन्दरी यथा।
अञ्महारजनाल्लाक्षारोचनाभ्यां तथा च ठक्॥५१॥।

ड्मतुबिष्टञ्च कुमुदाद् यथेयं भूः कुमुद्वती।
ठक् चापि तेन जयतीत्याक्षिकः शास्त्रिको यथा॥५२॥

हितप्रकरणे णञ्च सर्वशब्दात्प्रयुञ्जते।
ततश्छमिष्ट्या च यथा सार्वः सर्वीय इत्यपि॥५३॥

वदेदिनिजन्तञ्च पटिमा लघिमा यथा।
विशेषेणेयसुन्निष्टो ज्यायानाप कनीयसीम्॥५४॥

द्वयसज्दघ्नचाविष्टौ प्रमाणविषयौ यथा।
जानुदघ्नी सरिन्नारीनितम्बद्वयसं सरः॥५५॥

मतुप्प्रकरणे ज्योत्स्नातमिस्राशृंङ्गिणादयः।
इनच्च फलबर्हाभ्यां फलिनो बर्हिणो यथा॥५६॥

इनिः प्रयुक्तः प्रायेण तथा ठंश्च मनीषिभिः।
तत्रापि मेखलामालामायानां सुतरां मता॥५७॥

अभ्यस्ताज्झेरदादेशे दधतीत्यादयोऽपि च।
रोदिति स्वपितीत्यादि सहेटा सार्वधातुकम्॥५८॥

अभ्यस्तेषु प्रयोक्तव्यमदन्तं घुभृञोः शतुः।
असौ दधदलंकारं स्रजं बिभ्रच्च शोभते॥५९॥

न तवर्गं शकारेण क्वचित्संयोगिनं वदेत्।
यथैतच्छ्याममाभाति वनं वनजलोचने॥६०॥

नैकत्रौकारभूयस्त्वं गतो यातो हतो यथा।
सावर्ण्यवज्झयो ह्रस्य ब्रूयान्नान्यत्र पद्धतेः॥६१॥

शालातुरीयमतमेतदनुक्रमेण
को वक्ष्यतीति विरतोऽहमतो विचारात्।
शब्दार्णवस्य यदि कश्चिदुपैति पारं
भीमाम्भसश्च जलधेरिति विस्मयोऽसौ॥६२॥

विद्यानां सततमपाश्रयोऽपरासां
तासूक्तान्न च विरुणद्धि कांश्चिदर्थान्।
श्रद्धेयं जगति मतं हि पाणिनीयम्
माध्यस्थ्याद् भवति न कस्यचित् प्रमाणम्॥६३॥

अवलोक्यं मतानि सत्कवीनामवगम्य स्वधिया च काव्यलक्ष्म।
सुजनावगमाय भामहेन ग्रथितं रक्रिलगोमिसूनुनेदम्॥६४॥

षष्ट्या शरीरं निर्णीतं शतषष्ट्या त्वलङ्कृतिः।
पञ्चाशता दोषदृष्टिः सप्तत्या न्यायनिर्णयः॥६५॥

षष्ट्या शब्दस्य शुद्धिः स्यादित्येवं वस्तुपञ्चकम्।
उक्तं षड्भिः परिच्छेदैर्भामहेन क्रमेण वः॥६६॥

॥ इति षष्ठः परिच्छेदः॥

परिशिष्ट- १

पद्यानुक्रमणिका

अखण्डमण्डलः क्वेन्दुः २-४४

अणन्तादपि डीबिष्टः ६-५१

अतोऽभिवाञ्छता कीर्तिम् २-८

अत्याजयद् यथा रामः ५-४४

अत्रापि बहु वक्तव्यम् ४-७

अत्रार्थपुनरुक्तं यत् ४-१५

अथ नित्याविनाभावि ५-३१

अथ प्रतिज्ञाहेत्वादि ५-१

अथ लिङ्गवचोभेदौ २-५२

अथाभ्युपगमप्राप्तिः ५-४५

अद्यारभ्य निवत्स्यामि ५-४३

अधनस्येव दातृत्वम् १-३

अधिकारादपेतस्य ३-२९

अनन्तरैकान्तरयोः १-१६

अनयान्यदपि ज्ञेयम् २-५७

अनलङ्कृतकान्तं ते ३-५

अनिबद्धं पुनर्गाथा १-३०

अनुप्रासः सयमकः २-४

अन्तर्योधशताकीर्णम् ४-४

अन्यधर्मोऽपि तत्सिद्धिम् ५-४९

अन्यापोहेन शब्दोऽर्थम् ६-२६

अन्येषामपि कर्तव्या ३-५२

अन्यैः स्वचरितं तस्याम् १-२९

अपरं वक्ष्यते न्याय ५-३०

अपह्नुतिरभीष्टा च ३-२१

अपह्नुतिं विशेषोक्तिम् ३-२

अपार्थमित्यपेतार्थम् ४-३

अपार्थं व्यर्थमेकार्थम् ४-१

अपां यदि त्वक् शिथिला २-८३

अपीतमत्ताः शिखिनः २-७८

अपुष्टार्थमवक्रोक्ति १-३४

अपृथक्कृतसाध्योऽपि ५-५०

अभार्योढेन संस्कारम् ४-५०

अभ्यस्ताज्झेरदादेशे ६-५८

अभ्यस्तेषु प्रयोक्तव्यम् ६-५९

अमी नृपा दत्तसमग्रशासनाः २-१५

अमूनि कुर्वतेऽन्वर्थाम् २-२६

अयं मन्दद्युतिर्भास्वान् २-५५

अयं हि मध्यमग्रामः ३-३४

अयुक्तिमद्यथा दूताः १-४२

अर्थज्ञानफलाः शब्दाः ६-२८

अर्थदुष्टं पुनर्ज्ञेयम्१-५०

अर्थादेवेति रूपादेः ५-१०

अलङ्कारवदग्राम्यम् २-३५

अवलोक्य मतानि सत्कवीनाम्६-६४

अवाचोऽव्यक्तवाचश्च १-४३

अविगाह्योऽसि नारीणाम् २-५३

अविवक्षितसामान्या १-९

असन्तमपि यद् वाक्यम् ६-४

असितर्त्तितुगद्रिच्छित् १-४५

असिसङ्काशमाकाशम् ५-३५

असौ शुक्लान्तेत्रत्वात् ५-५४

अस्त्यात्मा प्रकृतिर्वेति ५-१५

अस्मिञ्जहीहि सुहृदि

प्रणयाभ्यसूया ३-५६

अस्यन्तो विविधान्याजा ४-४५

अहं त्वां यदि नेक्षेय २-६९

अहृद्यमसुनिर्भेदम् ५-६२

अंशुमद्भिश्च मणिभिः ५-६४

आकुमारमसन्दिग्ध १-१९

आक्रोशन्नाह्वयन्नन्यान्१९४

आक्षेपोऽर्थान्तरन्यासः २-६६

आगमो धर्मशास्त्राणि ४-४८

आदिमध्यान्तयमकम् २-९

आदिमध्यान्तविषयम् २-२५

आदौ मध्यान्तयोर्वा स्यात् २-१०

आधिक्यमुपमानानाम् २-६१

आनन्दजैर्नयनवारिभिरुक्षतु त्वाम् ३-५६

आपाण्डुगण्डमेतत्ते १-५६

आशीरपि च केषाञ्चित्३-५५

आश्रयात्सा चतुर्विधा ५-५५

आहरिष्याम्यमुमद्य ५-३८

आहूतो न निवर्त्तेऽहम् ५-४२

इति निगदितास्तास्ता

वाचामलङ्कृतयो मया ५-६९

इति प्रयोगस्य यथा ५-५७

इति साधारितं मोहात् ४-३५

इत्यत्र मेघकरिणाम् ४-३५

इत्युक्त उपमाभेदः २-६५

इत्येवमादिरुदिता २-८४

इनिः प्रयुक्तः प्रायेण ६-५७

इभकुम्भनिभे बाला ६-४३

इयन्त ईदृशा वर्णाः ६-१३

इयं चन्द्रमुखी कन्या ६-३०

इष्टकार्याभ्युपगमम् ५-३५

उक्तस्यार्थस्य दृष्टान्तम् ५-५५

उच्यते काममस्तीदम् २-५७

उत्प्रेक्षावयवञ्चान्ये ३-४

उदात्तं शक्तिमान् रामः ३-११

उदूढशिशिरासारान् ४-३२

उन्नतालोकदयिता ३-१९

उपन्यसनमन्यस्य २-७१

उपमानवतोऽर्थस्य २-७५

उपमानेन तत्त्वञ्च ३-४३

उपमानेन यत्तत्त्वम् ३-३५

उपमानेन यत्तत्त्वम् २-२१

उपमारूपकञ्चान्यत् ३-३

उपलप्स्ये स्वयं सीताम्	५-३७

उपान्तरूढोपवन ३-२६

उपासनेति च युचम्	६-५०

उपासितगुरुत्वात्त्वम्	४-११

उपेयुषामपि दिवम्	१-६

ऊर्जस्वि कर्णेन यथा	३-७

ऋषभात्पञ्चमस्तस्मात्	४-३४

एकदेशस्य विगमे	३-२३

एकेनैवोपमानेन २-६२

एतदेवापरेऽन्येन ३-१२

एतद् ग्राह्यं सुरभि कुसुमं

ग्राम्यमेतन्निधेयम्	१-५९

एवं णिचः प्रयोगस्तु	६-४६

कला सङ्कलना प्रज्ञा ४-३३

कवेरभिप्रायकृतैः १-२७

कान्ते इन्दुशिरोरत्ने	४-२८

कार्योऽन्यत्र प्रतिज्ञायाः ५-४०

काव्यान्यपि यदीमानि २-२०

काशा हरन्ति हृदयम् ५-५३

किञ्च काव्यानि नेयानि	२-४५

किञ्चिदाश्रयसौन्दर्यात् १-५५

किमयं शशी न स दिवा विराजते ३-४४

किमिन्द्रियद्विषा ज्ञेयम् ५-५६

केचिदोजोऽभिधित्सन्तः२-२

क्तिन्नन्तञ्च प्रयुञ्जीत ६-४६

क्रमवृत्तिषु वर्णेषु ४-५

क्रमागतं श्रुतिसुखम् ६-२८

क्रिययैव विशिष्टस्य ३-३३

क्रियायाः प्रतिषेधे या २-७७

क्लिष्टं व्यवहितं विद्यात् १-४०

क्वचिदग्रे प्रसरता२-५४

गतोऽस्तमर्को भातीन्दुः२-८७

गाम्भीर्यलाघववतोः ३-५०

गिरामलङ्कारविधिः सविस्तरः ३-५८

गुणस्य वा क्रियाया वा ३-२५

गुरूपदेशादध्येतुम्१-५

गुरोर्लघोश्च वर्णस्य ४-२६

गूढशब्दाभिधानञ्च १-४५

गृहेष्वध्वसु वा नान्नम्३-९

गौडीयमपि साधीयः १-३५

गौडीयमिदमेतत्तु १-३२

ग्रहैरपि गजादीनाम् २-६४

ग्राम्यानुप्रासमन्यत्तु २-६

ग्राह्यग्राहकभेदेन ५-९

चतुर्वर्गाभिधानेऽपि १-२१

चाणक्यो नक्तमुपयात् ३-१३

चित्रोदात्ताद्भुतार्थत्वम् ३-४५

चीरीमतीरण्यानीः २-२९

छायावन्तो गतव्यालाः ३-१८

जलभृन्मारुतेन्दवः ५-३६

जातयो दूषणाभासाः ५-२९

ड्मतुबिष्टञ्च कुमुदात् ६-५२

त एत उपमादोषाः २-४०

तज्ज्ञैः काव्यप्रयोगेषु ५-३३

तडिद्वलयकक्ष्याणाम् २-२४

तत्रासम्भविनार्थेन २-४९

तदपोहेषु च तथा ५-८

तदर्थहेतुसिद्धान्त ५- १३

तदेतदाहुः सौशब्द्यम् १-१५

तदेभिरङ्गैर्भूष्यन्ते ५-६६

तयैव हि तदर्थस्य ५-१४

तस्मात्कूटस्थ इत्येषा ६-११

तस्य चाधिगमे यत्नः ६-४

तस्यापि सुधियामिष्टाः ५-५२

तस्या हारी स्तनाभोगः६-४७

ताच्छील्यादिषु चेष्यन्ते ६-४८

तामुत्कमनसं नूनम् ४-१६

ताम्बूलरागवलयम् ३-४६

तिष्ठद्गुप्रभृतौ वाच्यौ ६-३५

तुल्यकाले क्रिये यत्र ३-३९

तुल्यश्रुतीनां भिन्नानाम् २-१७

तुल्योदयावसानत्वात् ३-४८

तृतीयैकवचः पष्ठ्याम् ६-४०

तेषां कटतटभ्रष्टैः ४-३७

त्रिरूपाल्लिङ्गतो ज्ञानम् ५-११

दीप्रदीपा निशा जज्ञे ५-५१

दूराधिकगुणस्तोत्र३-३१

दूषणं न्यूनताद्युक्तिः ५-२८

देशकालकलालोक४-२

द्रव्यक्रियाजातिगुण ६-२१

द्वयसज्दघ्नचाविष्टौ ६-५५

धर्मार्थकाममोक्षेषु१-२

धावतां सैन्यवाहानाम् ४-३८

धीरन्त्यशब्दविषया ४-६

धीरैरालोकितप्रान्तम् ६-२

न चापि समुदायिभ्यः ६-१०

न तन्त्रान्तरसाधितम् ६-२७

न तवर्गं शकारेण६-६०

न ते धीर्धीर भोगेषु २-१३

न दूषणायायमुदाहृतो विधिः ४-५१

न नितान्तादिमात्रेण १-३६

ननूपमीयते पाणिः २-५६

नन्वकारादिवर्णानाम् ६-८

नमोऽस्तु तेभ्यो विद्वद्भ्यः ४-४६

न वक्त्रापरवक्त्राभ्याम् १-२८

न शब्दपुनरुक्तं तु ४-१३

न शिष्टैरुक्तमित्येव ६-२७

न सर्वसारूप्यमिति २-६०

न स शब्दो न तद्वाच्यम् ५-४

नाकवित्वमधर्माय १-१२

नाटकं द्विपदीशम्या १-२४

नानाधात्वर्थगम्भीरा २-१९

नानाभाषाविषयिणाम् ६-२२

नानार्थवन्तोऽनुप्रासाः २-७

नान्यप्रत्ययशब्दा वाक् ६-५

नापारयित्वा दुर्गाधम् ६-३

नाप्रतीतान्यथार्थत्वम् ६-२६

नाप्रयुक्तं प्रयुञ्जीत ६-२४

नायकं प्रागुपन्यस्य १-२२

निमित्ततो वचो यत्तु २-८१

निष्पेतुरास्यादिव तस्य दीप्ताः २-४७

नेयं विरौति भृङ्गाली ३-२२

नेयार्थं क्लिष्टमन्यार्थम् १-३७

नेयार्थं नीयते युक्तः १-३८

नेकत्रौकारभूयस्त्वम् ६-६१

न्यायः शास्त्रं त्रिवर्गोक्तिः ४-३९

न्यूनस्यापि विशिष्टेन ३-२७

पञ्चराजीति च यथा ६-३८

पदद्वयस्य सन्धाने १-५२

पदमेकं परं साधु ५-६१

पदानामेव सङ्घातः ४-४

पद्मेन्दुभृङ्गमातङ्ग २-९०

परपक्षानुपादानम् ५-२३

परानीकानि भीमानि २-७२

पर्यायोक्तं यदन्येन ३-८

पुञ्जीभूतमिव ध्वान्तम् २-५१

पुरा गौरिति विज्ञानम् ६-१९

पुंसि स्त्रियाञ्च क्वस्वन्तम् ६-४२

प्रजाजनश्रेष्ठवरिष्ठभूभृत् ५-६३

प्रणम्य सार्वं सर्वज्ञं १-१

प्रतिषेध इवेष्टस्य २-६८

प्रतीतशब्दमोजस्वि २-१८

प्रतीतिरर्थेषु यतः ६-७

प्रत्यक्षबाधिनी तेन ५-२०

प्रत्यक्षं कल्पनापोढम् ५-६

प्रत्येकमसमर्थानाम् ६-९

प्रदाय वित्तर्थिभ्यः३-४२

प्रयुञ्जीताव्ययीभावम् ६-३४

प्रायेण दुर्बोधतया ५-२

प्रायोपवेशाय यथा ५-४१

प्रीणितप्रणयि स्वादु ३-३०

प्रेयो गृहागतं कृष्णम् ३-५

प्रेयो रसवदूर्जस्वि३-१

भयशोकाभ्यसूयासु ४-१४

भरतस्त्वं दिलीपस्त्वम्५-५९

भाविकत्वमिति प्राहुः ३-५३

भूभृतां पीतसोमानाम् ४-४९

भूयसामुपदिष्टानाम् २-८९

भ्रमति भ्रमरमाला काननेषून्मदासौ ४-२७

भ्रातुर्भ्रातृव्यमुन्मथ्य ५-३९

मतुप्प्रकरणे ज्योत्स्ना ६-५६

मदक्लिन्नकपोलानाम् १-५८

मदान्धमातङ्गविभिन्नसाला ३-५७

मदो जनयति प्रीतिम् २-२७

मन्त्रदूतप्रयाणाजि १-२०

मलये कन्दरोपान्त ४-३०

माधुर्यमभिवाञ्छन्तः २-१

मायेव भद्रेति यथा १-३९

मालिनीरंशुकभृतः२-२८

मुखं पद्ममिवेत्यत्र ५-५७

मुख्यस्तावदयं न्यायः ६-६

यतिश्छन्दोऽधिरूढानाम्४-२४

यत्र तेनैव तस्य स्यात् ३-४५

यत्र दृष्टान्तमात्रेण५-५८

यत्रोक्ते गम्यतेऽन्योऽर्थः२-७९

यथाजिह्लदित्यादि १-५३

यथा पटयतीत्यादि ६-३३

यथासङ्ख्यमथोत्प्रेक्षाम् २-८८

यथेवशब्दो सादृश्यम् २-३१

यथोपदेशं क्रमशः४-२०

यदभिन्नार्थमन्योन्यम् ४-१२

यदि काव्यशरीरस्य १-२३

यदि गौरित्ययं शब्दः ६-१७

यदि चोत्कण्ठया यत्त १-४४

यदि वोपेक्षितं तस्य ४-४२

यदुक्तं त्रिप्रकारत्वम् २-३७

यस्यातिशयवानर्थः २-५०

या देशे द्रव्यसम्भूति ४-२९

रत्नवत्त्वादगाधत्वात् ३-२०

रसवद् दर्शितस्पष्ट ३-६

रामः सप्ताभिनत्सालान् ३-३२-१

रुणद्धि रोदसी चास्य १-७-१

रूपकादिमलङ्कारम् १-१४

रूपकादिमलङ्कारः १-१३

लक्षणं रूपकेऽपीदम् ३-१५

लक्ष्मप्रयोगदोषाणाम् ५-३२

लाटीयमप्यनुप्रासम् २-८

वक्रवाचां कवीनां ये ६-२३

वक्ष्यमाणोक्तविषयः २-६७

वतिनापि क्रियासाम्यम् २-३३

वदेदिमनिजन्तञ्च ६-५४

वनेऽथ तस्मिन्वनितानुयायिनः २-६३

वरा विभूषा संसृष्टिः ३-४९

वर्णभेदादिदं भिन्नम् ६-२०

वहन्ति गिरयो मेघान् २-७४

विजिगीषुमुपन्यस्य ४-४०

विड्वर्चोविष्ठितक्लिन्न १-४८

विदधानो किरीटेन्दू ४-२१

विद्यानां सततमाश्रयोऽपरासाम् ६-६३

विद्युत्वन्तस्तमालासितवपुष

इमे वारिवाहा ध्वनन्ति ४-२५

विनयेन विना का श्रीः १-४

विनश्वरोऽस्तु नित्यो वा ६-१५

विना यथैवशब्दाभ्याम् २-३२

विपक्षस्तद्विसदृशः ५-२५

विरुद्धपदमस्वर्थम् ५-६७

विरुद्धार्थं मतं व्यर्थम् ४-९

विरुद्धेनोपमानेन २-३०

विविधास्पदधर्मेण ५-१२

विशिष्टस्य यदादानम् ३-४१

वृत्तमाख्यायते तस्याम् १-२६

वृत्तं देवादिचरित १-१७

वृद्धिपक्षं प्रयुञ्जीत ६-३१

वैदर्भमन्यदस्तीति १-३१

शक्रचापग्रहादत्र २-४२

शपथैरपि चादेयम् ६-१२

शबलादिभ्योऽतितराम् ६-४४

शब्दश्छन्दोऽभिधानार्थाः १-९

शब्दाभिधेयालङ्कार १-१५

शब्दाभिधेये विज्ञाय १-१०

शब्दार्थौ सहितौ काव्यम् १-१६

शरा दृढधनुर्मुक्ताः ४-४३

शशिनो ग्रहणादेतत् २-५९

शालातुरीयमतमेतदनुक्रमेण ६-६२

शाश्वतोऽशाश्वतो वेति ५-१६

शिशिरासारकणिकाम् ६-४५

शिष्टप्रयोगमात्रेण ३-३६

शीकराम्भोमदसृजः २-२३

शीकराम्भोमदसृजः ३-१६

शुभमरकतपद्मरागचित्रे ५-६५

शेषो हिमगिरिस्त्वञ्च ३-२८

श्रव्यं नातिसमस्तार्थम् २-३

श्रुतिदुष्टार्थदुष्टे च १-४७

श्रुतेः सामान्यधर्माणाम् ४-१७

श्रौत्रादि न तु दुर्बोधम् ६-२५

श्लिष्टस्यार्थेन संयुक्तः ३-४७

श्लेषादेवार्थवचसोः ३-१७

षण्णामृतूनां भेदेन ४-३१

षष्ट्या शब्दस्य शुद्धिः स्यात् ६-६६

षष्ट्या शरीरं निर्णीतम् ६-६५

स एकस्त्रीणि जयति ३-२४

स कूटस्थोऽनपायी च ६-१४

सखि मानं प्रिये धेहि ४-१०

सचेतसो वनेभस्य ४-४७

सत्त्वादयः प्रमाणाभ्याम्५-५

सन्दष्टकसमुद्गादेः २-१०

सन्द्वयोरिति यः सिद्धः ५-२२

सन्द्वयोः सदृशे सिद्धः ५-२१

सन्निवेशाविशोषात्तु १-५४

स पीतवासाः प्रगृहीतशाङ्र्गः २-५८

सप्त मेधाविनोदिताः २-४०

समग्रगगनायाम ३-३६

समस्तवस्तुविषयम् २-२२

समानवस्तुन्यासेन २-३४

स मारुताकम्पितपीतवासा २-४१

समारोपः किलैतावान् ५-७

समासेनोदितमिदम् २-९५

समाहितं राजमित्रे ३-१०

समुदायार्थशून्यं यत् ४-८

सरूपवर्णविन्यासम् २-५

सरूपशेषं तु पुमान् ६-३२

सर्गबन्धोऽभिनेयार्थम् १-१८

सर्गबन्धो महाकाव्यम् १-१९

सर्वथा पदमप्येकम् १-११

सर्वसर्वेण सारूप्यम् २-४३

सर्वेभ्यश्च भृशादिभ्यः ६-३९

ससंशयमिति प्राहुः ४-१८

संस्कृतानाकुलश्रव्य १-२५

साधुना साधुना तेन १-११

साधुः संसाराद् बिभ्यदस्मादसारात् २-१२

साधु साधारणत्वादि २-३५

साध्यधर्मानुगमतः ५-२४

साध्यसाधनधर्माभ्याम् ५-२६

साध्यसाधनयोर्वृत्तिः ५-५६

साध्येन लिङ्गानुगतिः ५-२७

सामान्यगुणनिर्देशात् २-३८

सितासिताक्षीं सुपयोधराधराम् २-१४

सितासिते पक्ष्मवती २-७६

सिद्धो यश्चोपसंख्यानात् ६-२९

सुगन्धि नयनानन्दि ३-३८

सूत्रकृत्पदकारेष्ट ४-२२

सूत्रज्ञापकमात्रेण ६-३७

सूत्राम्भसं पदावर्त्तम् ६-१

सूर्यांशुसम्मीलितलोचनेषु २-४६

सैषा सर्वैव वक्रोक्ति २-८५

स्कन्धवानृजुरव्यालः २-८०

स्थास्नुजङ्गमभेदेन ४-३५

स्फुरत्तडिद्वलयिनः ४-२३

स्वपुष्पच्छविहारिण्या २-८२

स्वभावोक्तिरलङ्कार २-९३

स्वयङ्कृतैरेव निदर्शनैरियम् २-९६

स्वविक्रमाक्रान्तभुवः २-७०

स्वसिद्धान्तविरोधित्वात् ४-१७

स्वादुकाव्यरसोन्मिश्रम् ५-३

हतोऽनेन प्रतिज्ञाय ४-४४

हन्तुमेव प्रवृत्तस्य १-४१

हितप्रकरणे णञ्च ६-५३

हिमपाताविलदिशः ३-४०

हिमापहामित्रधरैः १-४१

हिरण्यरेताः सम्बाधः १-४९

हि शब्देनापि हेत्वर्थ २-७३

हीनतासम्भवो लिङ्ग २-३९

हेतुश्च सूक्ष्मो लेशोऽथ २-८६

हेतुस्त्रिलक्ष्मैव मतः ४-४७

॥इति॥

परिशिष्टम्- २

पादानुक्रमणिका

अकवेः शास्त्रवेदनम्	१-३-४
अकेन च न कुर्वीत	६-३७-३
अखण्डमण्डलः क्वेन्दुः	२-४४-१
अग्राम्यशब्दमर्थ्यञ्च	१-१६-३
अङ्गेष्वम्भसि योषिताम्	१-८३-४
अज्ञस्येव प्रगल्भत्वम्	१-३-३
अज्ञानसंशयज्ञान	४-५२-३
अञ्महारजनाल्लाक्षा	६-५१-३
अणन्तादपि ङीबिष्टः	६-५१-१
अतद्गुणक्रियायोगात्	२-९१-३
अतः परं चारुरनेकधापरः	२-९६-३
अतिशेते ह्यलङ्कारम्	६-२८-३
अतो न्यायविरोधीष्टम्	४-३९-३
अतोऽभिवाञ्छता कीर्तिम्	२-८-१
अत्याजयद् यथा रामः	५-४४-१
अत्रापि बहु वक्तव्यम्	४-७-१
अत्रार्थपुनरुक्तं यत्	४-१५-१

भामहकाव्यालंकारः

अत्रैवान्तर्गतिर्मता	२-१०-२
अथ नित्याविनाभावि	५-३१-१
अथ प्रतिज्ञाहेत्वादि	५-१-१
अथ लिङ्गवचोभेदौ	२-५२-१
अथाभ्युपगमप्राप्तिः	५-४५-१
अदन्तं घुभृञोः शतुः	६-५९-२
अदन्तं नाप्यपञ्चमि	६-३४-२
अद्य या मम गोविन्द	३-५-३
अद्यारभ्य निवत्स्यामि	५-४३-१
अधनस्येव दातृत्वम्	१-३-१
अधरो विद्रुमच्छेद	२-५९-३
अधिकारादपेतस्य	३-२९-१
अधुनातिष्ठ केवलम्	४-११-४
अनन्तरैकान्तरयोः	१-१६-१
अनन्यमनसामपि	२-५३-२
अनयान्यदपि ज्ञेयम्	२-५७-१
अनयार्थो विभाव्यते	२-८५-२
अनलङ्कृतकान्तं ते	३-५१-१
अनिबद्धञ्च काव्यादि	१-१८-३
अनिबद्धं पुनर्गाथा	१-३०-१

अनुक्तमपि यत्रार्थात्	५-४५-३
अनुप्रासं प्रचक्षते	२-५-२
अनुप्रासः सयमकः	२-४-१
अनुमानञ्च केचन	५-११-२
अनेन वागर्थविदामलङ्कृता	३-५८-३
अन्तराले स्रजामिव	२-५४-४
अन्तरेण द्विजन्मना	४-५०-२
अन्तर्योधशताकीर्णम्	४-४१-१
अन्यत्वेऽपि प्रतिक्षणम्	४-५-४
अन्यथा घटविज्ञानम्	५-१०-३
अन्यथैवावगच्छति	४-३५-२
अन्यधर्मोऽपि तत्सिद्धिम्	५-४९-१
अन्यविद्याकरेणुभिः	६-२-४
अन्यसारस्वता नाम	६-६-३
अन्यं व्यञ्जनचारुता	६-२८-४
अन्यापोहश्च नामान्य	६-२६-३
अन्यापोहेन वस्तुनः	३-४१-२
अन्यापोहेन शब्दोऽर्थम्	६-२६-१
अन्यार्थं विगमे यथा	१-४०-२
अन्यास्वपि कलास्वेवम्	४-३५-३

अन्येन व्यपदिश्यते ५-१०-४

अन्ये शब्दार्थभेदतः ४-१२-४

अन्येषामपि कर्तव्या ३-५२-१

अन्यैः स्वचरितं तस्याम् १-२९-१

अन्योत्कर्षाभिधित्सया १-२२-४

अन्योऽप्यसावेक इव ५-२४-३

अन्वमीयन्त भृङ्गालि २-८२-३

अन्वयव्यतिरेकाभ्याम् ५-५०-३

अन्वयव्यतिरेकौ हि ५-४७-३

अपभ्रंश इति त्रिधा १-१६-४

अपरं वक्ष्यते न्याय ५-३०-१

अपर्यन्तार्थवर्तिनाम् ६-२२-२

अपवादविधिज्ञाने ६-२८-३

अपवृत्तौ रवेरिह ५-५१-४

अपह्नुतिरभीष्टा च ३-२१-१

अपह्नुतिं विशेषोक्तिम् ३-२-१

अपामभ्यर्णवर्तित्वात् ५-५३-३

अपार्थमित्यपेतार्थम् ४-३-१

अपार्थं व्यर्थमेकार्थम् ४-१-१

अपां यदि त्वक् शिथिला २-८३-१

अपि वा नोपदिश्यते	४-२९-२
अपीतमत्ताः शिखिनः	२-७८-१
अपुष्टार्थमवक्रोक्ति	१-३४-१
अपृथक्कृतसाध्योऽपि	५-५०-१
अपेतं यत्तया यथा	४-३९-४
अप्रतिष्ठं यदेकत्र	४-१७-३
अप्रस्तुतप्रशंसाञ्च	३-२-३
अप्रस्तुतप्रशंसेति	३-२९-३
अभार्योढेन संस्कारम्	४-५०-१
अभिजातः कथं जनः	१-२९-४
अभिधेया विरोधिता	४-३५-४
अभिधेयैः परस्परम्	२-१७-२
अभिन्नलक्षणः पक्षः	५-२२-३
अभिप्रायात्कवेर्नात्र	२-६०-३
अभ्यधाच्चारशून्यताम्	४-४०-४
अभ्यस्ताज्झेरदादेशे	६-५८-१
अभ्यस्तेषु प्रयोक्तव्यम्	६-५९-१
अभ्युपेतान् गुरूनपि	२-७४-२
अभ्यूह्यमनया दिशा	२-९५-४
अभ्रष्टकलुषं जलम्	२-७८-४

भामहकाव्यालंकारः

अमिद्भिः शुभ्रदृग्दृष्टैः	१-४६-३
अमी कुसुमसौरभात्	५-५३-२
अमी नृपा दत्तसमग्रशासनाः	२-१५-१
अमुं व्याकरणार्णवम्	६-३-२
अमूनि कुर्वतेऽन्वर्थाम्	२-२६-१
अमेधोभिरसूयितम्	६-२-२
अयमर्थान्तरन्यासः	३-३८-३
अयमाकृष्यमाणस्य	२-७३-३
अयं पद्मासनासीनः	३-२२-३
अयं मन्दद्युतिर्भास्वान्	२-५५-१
अयं हि मध्यमग्रामः	३-३४-१
अयुक्तिमद्यथा दूताः	१-४२-१
अर्थज्ञानफलाः शब्दाः	६-२८-१
अर्थदुष्टं पुनर्ज्ञेयम्	१-५०-१
अर्थप्रतीतये गीतः	६-८-३
अर्थवान्वर्णसंघातः	४-३-३
अर्थस्य तदवस्थत्वम्	२-९३-३
अर्थ्यं न्याय्यमनाकुलम्	१-३५-२
अर्थादेवेति रूपादेः	५-१०-१
अर्थानामसधर्मणाम्	२-८९-२

भामहकाव्यालंकारः

अर्थान्तरन्यासवती	३-४१-३
अलङ्करिष्णुना वंशं	४-४९-३
अलङ्कर्त्तुमयं जनः	६-३-४
अलङ्कारतया मतः	३-५५-२
अलङ्कारतया यथा	२-८१-४
अलङ्कारद्वयं विदुः	२-८८-२
अलङ्कारवदग्राम्यम्	२-३५-१
अलङ्कारं सुमेधसः	३-४-४
अलङ्काराय कल्पते	५-६६-४
अवगम्य स्वधिया च काव्यलक्ष्म	६-६४-२
अवलोक्य मतानि सत्कवीनाम्	६-६४-१
अवस्तुकञ्चेद् वितथम्	५-८-३
अवाचकमयुक्तिमत्	१-३७-२
अवाचोऽव्यक्तवाचश्च	१-४३-१
अवादीद् विदुरो यथा	३-५-२
अविगाह्योऽसि नारीणाम्	२-५३-१
अविवक्षितसामान्या	१-९१-१
असन्तमपि यद् वाक्यम्	६-४१-१
असभ्यवस्तुविषया	१-५०-३
असम्भवादयं युक्त्या	२-४८-३

भामहकाव्यालंकारः

असङ्गृहीतमप्यन्यद्	२-९५-३
असादृश्यविवक्षातः	३-४५-३
असाधारणसामान्य	५-५-३
असितर्त्तितुगद्रिच्छित्	१-४५-१
असिसङ्काशमाकाशम्	५-३५-१
असौ दधदलङ्कारम्	६-४९-३
असौ शुक्लान्तेत्रत्वात्	५-५४-१
अस्तं प्रति यियासति	३-३४-२
अस्त्यात्मा प्रकृतिर्वेति	५-१५-१
अस्मिन्जहीहि सुहृदि प्रणयाभ्यसूया	३-५६-१
अस्य च क्रियते भिदा	३-१७-२
अस्यन्तो विविधान्याजा	४-४५-१
अस्याख्यामर्थदीपनात्	२-२६-२
अस्यां सुवर्णालङ्कारः	६-३०-३
अहं त्वां यदि नेक्षेय	२-६९-१
अहिघ्नपद्मस्य जलारिधाम्नः	५-६३-३
अहो भारो महान्कवेः	५-४-४
अहो नु मन्दिमा तेषाम्	४-४२-३
अहो स्थेमा महार्चिषः	५-३४-४
अहृद्यमसुनिर्भेदम्	५-६२-१

अंशुमद्भिश्च मणिभिः	५-६४-१
आकुमारमसन्दिग्ध	१-१९-१
आक्रोशन्नाह्वयन्नन्यान्	१९४-१
आक्षेप इति तं सन्तः	२-६८-३
आक्षेपोऽर्थान्तरन्यासः	२-६६-१
आगमास्तत्त्वशंसिनः	५-३४-४
आगमो धर्मशास्त्राणि	४-४८-१
आचक्षीताविनश्वरम्	५-१७-४
आदधाने उदंशुनी	४-२८-२
आदिमध्यान्तयमकम्	२-९-१
आदिमध्यान्तविषयम्	२-२५-१
आदौ मध्यान्तयोर्वा स्यात्	२-१०-१
आधावन्मण्डलैर्नुदन्	२-९४-२
आधिक्यमुपमानानाम्	२-६१-१
आधिक्यं किल न ह्ययम्	२-५९-४
आनन्दजैर्नयनवारिभिरुक्षतु त्वाम्	३-५६-१
आपगेवोत्तितीर्षतः	२-५३-४
आपाण्डुगण्डमेतत्ते	१-५६-१
आमन्तञ्च वदेत्क्विपि	६-४०-२
आयुधान्यपराधिनम्	४-४५-२

भामहकाव्यालंकारः

आविद्वदङ्गनाबाल	२-३-३
आविभाति मुदे सताम्	६-५-२
आशीरपि च केषाञ्चित्	३-५५-१
आश्रयात्सा चतुर्विधा	५-५५-१
आश्रयो नश्यतीति च	४-५६-२
आश्लिष्य गाढममुमानतमादरेण	३-५६-२
आस्त एव निरातङ्कम्	१-६-३
आहतुर्व्यतिरेकिणोः	२-३१-२
आहरिष्याम्यमुमद्य	५-३८-१
आहूतो न निवर्तेऽहम्	५-४२-१
आहेत्यन्ये प्रचक्षते	६-१६-२
इच्छन्त्यच्छान्दसं किलं	६-४२-२
इति केचित्प्रचक्षते	२-९३-२
इति तद् भिद्यते त्रिधा	२-२५-४
इति द्वयैकानुगति	५-२५-३
इति धर्मविरोधिनी	५-४१-४
इति निगदितास्तास्ता वाचामलङ्कृतयो मया	५-६९-१
इति निर्दिश्यते यथा	४-२४-४
इति पञ्चैव तद्यथा	२-१०-४
इति प्रयुञ्जते सन्तः	५-६०-३

इति प्रयोगस्य यथा	५-५७-१
इति प्राहुर्विसन्ध्यदः	४-२८-४
इति भर्तृनिदेशतः	५-३७-२
इति युक्त्या न युज्यते	१-४३-४
इति वाचामलङ्काराः	२-४-३
इति विस्मयाद् विमृशतो मे मतिः	३-४४-३
इति साधारितं मोहात्	४-३५-१
इतिहासाश्रयाः कथाः	१-९-२
इत्यत्र मेघकरिणाम्	४-३५-१
इत्यहो वर्त्म दुस्तरम्	६-२०-४
इत्याख्यातमपक्रमम्	४-२०-४
इत्युक्त उपमाभेदः	२-६५-१
इत्युक्ता तुल्ययोगिता	३-१७-४
इत्येतत्पञ्चधोच्यते	२-९-४
इत्येवमादि किं काव्यम्	२-८७-३
इत्येवमादिरुदिता	२-८४-१
इत्येवं वस्तुपञ्चकम्	६-६६-२
इदन्तु शास्त्रगर्भेषु	५-३०-३
इदमस्खलितं व्रतम्	३-४२-४
इनच्च फलबर्हिभ्याम्	६-५६-३

इनिः प्रयुक्तः प्रायेण	६-५७-१
इन्दीवराभनयनम्	३-४६-३
इभकुम्भनिभे बाला	६-४३-१
इयत्ता केन वामीषाम्	६-२२-३
इयदेवास्त्वतोऽन्येन	२-६९-३
इयन्त ईदृशा वर्णाः	६-१३-१
इयं चन्द्रमुखी कन्या	६-३०-१
इष्टकार्याभ्युपगमम्	५-३५-१
इष्टञ्चातिशयार्थत्वम्	२-५०-३
इष्टं निश्चतये वाक्यम्	४-२८-३
इष्टः प्रयोगो युगपत्	३-१५-३
इष्टा वाचामलङ्कृतिः	१-३६-४
इष्ट्या यश्चोपपादितः	१६-२९-२
इहेच्छन्त्यपरे यथा	६-२९-४
ईदृगर्थाभिधयिनः	६-१३-२
उक्तमेवाभिधास्यते	४-१३-४
उक्तस्य पुनराख्याने	४-१५-३
उक्तस्यार्थस्य दृष्टान्तम्	५-५५-१
उक्तं तदभिनेयार्थम्	१-२४-३
उक्तं षड्भिः परिच्छेदैः	६-६६-३

उक्ता तत्र हि नेष्यते ५-५६-२

उक्तार्थस्य प्रयोगो हि २-६२-३

उक्तोऽन्यैस्तस्य विस्तरः १-१४-४

उच्यते काममस्तीदम् २-५७-१

उच्येते सविपर्ययौ २-५२-२

उत्प्रेक्षातिशयान्विता २-९१-४

उत्प्रेक्षावयवो यथा ३-४७-४

उत्प्रेक्षावयवञ्चान्ये ३-४-१

उत्सवः सुधियामेव २-२०-३

उदयः पतनायेति ३-३४-३

उदात्तं शक्तिमान् रामः ३-११-१

उदूढशिशिरासारान् ४-३२-१

उन्नतालोकदयिता ३-१९-१

उन्मत्त इव भाषते १-४४-२

उपकाराय कल्पते १-४५-४

उपन्यसनमन्यस्य २-७१-१

उपमादेरलङ्कारात् २-६५-३

उपमानवतोऽर्थस्य २-७५-१

उपमानाधिकत्वञ्च २-३९-३

उपमानेन तत्त्वञ्च ३-४३-१

उपमानेन यत्तत्त्वम्	३-३५-१
उपमानेन यत्तत्त्वम्	२-२१-१
उपमानोपमेयता	३-४५-२
उपमारूपकञ्चान्यत्	३-३-१
उपमारूपकं यथा	३-३५-४
उपमासु प्रयुज्यते	२-४३-४
उपमेस्य यत्साम्यम्	२-३०-३
उपमेयस्य साधयन्	३-३५-२
उपमेयस्य साध्यते	३-१४-२
उपमेयोपमामपि	३-३-२
उपमेयोपमां नाम	३-३७-३
उपमोत्प्रेक्षयोर्यथा	२-५०-४
उपलप्स्ये स्वयं सीताम्	५-३७-१
उपान्तरूढोपवन	३-२६-१
उपासनेति च युचम्	६-५०-१
उपासितगुरुत्वात्त्वम्	४-११-१
उपेयुषामपि दिवम्	१-६-१
उपेयुषामपि दिवम्	६-४२-३
उवाच रत्नाहरणे	३-८-३
ऊर्जस्वि कर्णेन यथा	३-७-१

ऋषभात्पञ्चमस्तस्मात्	४-३४-१
एकदेशविवर्ति च	२-२२-२
एकदेशस्य विगमे	३-२३-१
एकरूपतया शेषाः	२-६७-३
एकवस्तुनिबन्धनम्	४-४-४
एकस्यैव त्र्यवस्थत्वात्	२-२५-३
एकाकिनमरण्यान्याम्	४-४५-३
एकान्तशुभ्रश्यामे तु	२-७६-३
एकेनैवोपमानेन	२-६२-१
एतत्तच्चोच्यते यथा	२-२२-४
एतदस्ति महत्सरः	५-४८-२
एतदेवापरेऽन्येन	३-१२-१
एतद् ग्राह्यं सुरभि कुसुमं ग्राम्यमेतन्निधेयम्	१-५९-१
एते ज्ञेयाः शरारवः	५-५३-४
एवं णिचः प्रयोगस्तु	६-४६-१
एवं पादान्तयोरपि	२-१६-२
एष भाति मतङ्गजः	२-५१-२
कणभक्षो यथा शब्दम्	५-१७-२
कथञ्चित्स्वाभिसन्धिना	१-४३-३
कथनैः कैश्चिदङ्किता	१-१७-२

कथमन्यतरासिद्ध	५-२३-३
कथमेकपदेनैव	१-१३-३
कथं दूत्यं प्रपद्येरन्	१-४३-३
कथं सोऽसम्भवो मतः	२-५०-२
कथापभ्रंशभाक्तथा	१-२८-४
कथायाः स्वभिनीतता	३-५४-२
कदाचिदप्यप्रतिबद्धशासनाः	२-१५-२
कन्दर्पधनुषो ध्वनिः	३-२२-४
कन्याहरणसङ्ग्राम	१-२७-३
कमलानाञ्च सौरभात्	५-४८-४
कमलेन विकासिना	२-५६-२
करिणां मदवारिभिः	१-५७-४
करोति ध्वनिरम्भसाम्	४-१६-२
कलावपि भवानिह	५-५७-४
कलाशास्त्राश्रयञ्चेति	१-१७-३
कला सङ्कलना प्रज्ञा	४-३३-१
कल्पनादुष्टमित्यपि	१-४७-२
कल्पनां नामजात्यादि	५-६-३
कवयो न प्रयुञ्जते	१-३७-४
कवेरभिप्रायकृतैः	१-२७-१

कष्टं किन्नु कथन्नु तत् ४-४७-४
कस्यचित्प्रतिभावतः १-५-४
कः कुर्यादुपमां कृती २-४९-२
का निशा शशिना विना १-४-२
कान्तं काव्यमयं वपुः १-६-४
कान्ताविलोचनन्यस्तम् १-५५-३
कान्तिर्वाप्युग्रतापि वा २-६४-४
कान्ते इन्दुशिरोरत्ने ४-२८-१
कामिनां प्रीतिभिः सह ३-४०-४
कारणञ्चेन्न तन्नित्यम् ५-३१-३
कार्यः काव्यक्रियादरः १-१०-४
कार्यः काव्यं विधित्सता ६-४-२
कार्यासम्भवतो यथा ४-१५-४
कार्योऽन्यत्र प्रतिज्ञायाः ५-४०-१
कालः षोढेव भिद्यते ४-३१-२
कालेनैषा भवेत्प्रीतिः ३-५-५
काले परिणतं बहु ३-३०-२
काले भाव्यर्थशंसि च १-१६-४
काव्यं मधुरमिष्यते २-३-२
काव्यान्यपि यदीमानि २-२०-१

भामहकाव्यालंकारः

काव्यालङ्कार इत्येष	१-१-३
काव्येष्वभिहितं यथा	५-४७-२
काशा हरन्ति हृदयम्	५-५३-१
किञ्च काव्यानि नेयानि	२-४५-१
किञ्चिच्चोपमया सह	२-९१-२
किञ्चिदन्तर्गतोपमा	३-२१-२
किञ्चिदाश्रयसौन्दर्यात्	१-५५-१
किञ्चिदुत्प्रेक्षयान्वितः	३-४७-२
किञ्चिद् विधित्सोर्या निन्दा	३-३१-३
किन्तया चिन्तया कान्ते	२-५-३
किन्तयोः सदृशं कृतम्	३-३२-४
किन्तु स्त्रीपुंसयोरयम्	२-५७-२
किमन्यत्सद्म कल्प्यते	६-१०-४
किमयं शशी न स दिवा विराजते	३-४४-१
किमित्ययं तु यः क्षेपः	५-५६-५
किमिन्द्रियद्विषा ज्ञेयम्	५-५६-१
किमुक्तेनाप्रियेण ते	२-६९-४
कियदुद्धट्टितज्ञेभ्यः	३-५२-३
कियन्तः वाध्वशाखिनः	२-३६-४
कियन्न हरते मनः	६-४७-४

किंशुकव्यपदेशेन	६-३९-९
किं साध्यं किञ्च साधनम्	५-५६-४
कीदृशी वाग्विदग्धता	१-४-४
कीर्तेरपि करोति तत्	५-६१-४
कुकवित्वं पुनः साक्षात्	१-१२-३
कुर्वन्ति काव्यमपरे	५-६७-३
कुर्वीत शशलक्ष्मणः	२-४९-४
कुलाकुलगलो बलः	२-६-४
कुसमायुधो न धनुरस्य कौसुमम्	३-४४-२
कूजनात्कुररीणाञ्च	५-४८-३
कृच्छ्रेण पुनरुन्नतिः	१-५१-४
कृतागसां मार्गभिदाञ्च शासनाः	२-१५-३
कृतार्थोऽन्यनिराकृतौ	६-१७-२
कृत्वा क्लेशान्तं याति वर्त्म प्रशान्तम्	२-१२-२
कृत्वा तद्विदुपासनाम्	१-१०-२
कृत्वा प्रतिज्ञां वत्सेन	५-३८-३
कृत्वा सन्धां शकुनिना	५-४२-३
कृत्स्नञ्च सर्वपादेषु	२-१६-३
केका विनेशुश्शिखिनां मुखेषु	२-४६-४
केचिदोजोऽभिधित्सन्तः	२-२-१

केचिद् विस्तरभीरवः	५-६०-४
केवलावर्थसिद्धये	५-४७-४
केवलं श्रुतिपेशलम्	१-३४-४
के शब्दाः किञ्च तद्वाच्यम्	६-२०-३
केषाञ्चित्सदृशं यथा	५-६२-४
को नाम वह्निनौपम्यम्	२-४९-३
को निराक्रियतेऽरिभिः	५-४६-२
कोऽलङ्कारोऽनया विना	२-८५-४
को वक्ष्यतीति विरतोऽहमतो विचारात्	६-६२-२
को वा गत्वरमर्थिभ्यः	५-४६-३
को वा हेतुरलं सिन्धोः	२-७०-३
को हन्तिं गतिवाचिनम्	६-२४-४
क्तिन्नन्तञ्च प्रयुञ्जीत	६-४६-१
क्रमवृत्तिषु वर्णेषु	४-५-१
क्रमशो योऽनुनिर्देशः	२-८९-३
क्रमागतं श्रुतिसुखम्	६-२८-१
क्रियते चाभिधा यथा	३-२१-४
क्रियते तेन का रतिः	६-४-४
क्रिययैव विशिष्टस्य	३-३३-१
क्रियायाः प्रतिषेधे या	२-७७-१

क्रीडायां विकृतञ्च तत्	१-४०-४
क्लिष्टं व्यवहितं विद्यात्	१-४०-१
क्लीबस्येवास्त्रकौशलम्	१-३-२
क्व कान्ताननमद्युति	२-४४-२
क्वचित्संयोगिनं वदेत्	६-६०-२
क्वचिदग्रे प्रसरता	२-५४-१
क्वचिदापत्य निघ्नता	२-५४-२
क्व विशेषः कुतश्च सः	५-७-४
क्षणमप्युत्सुका ततः	२-६९-२
ख्याप्यते येन दृष्टान्तः	५-२७-३
गजानां मदबिन्दुभिः	४-३९-२
गण्डमप्यपरे किल	१-५३-४
गण्डः साधु यथोदितम्	१-५६-४
गतानुगतिकन्यायात्	१-३३-३
गतेऽस्तं प्रति भास्वति	३-४८-२
गतो यातो हतो यथा	६-६१-२
गतोऽस्तमर्को भातीन्दुः	२-८७-१
गद्यं पद्यञ्च तद् द्विधा	१-१६-२
गद्येन युक्तोदात्तार्था	१-२५-३
गरीयानेव हि गुरून्	२-७४-३

गाढालिङ्गनहेतवः	३-४०-२
गाम्भीर्यलाघववतोः	३-५०-१
गा वारयति दण्डेन	२-९४-३
गिरामलङ्कारविधिर्विधास्यते	२-९६-४
गिरामलङ्कारविधिः सविस्तरः	३-५८-१
गिरिं क्रौञ्चं भृगूत्तमः	३-३२-२
गुणक्रियाभ्यां नाम्ना च	३-१४-३
गुणलेशेन सोपमा	२-३०-४
गुणसाम्यप्रतीतितः	२-३४-४
गुणसाम्यविवक्षया	३-२७-२
गुणस्य वा क्रियाया वा	३-२५-१
गुणातिशययोगतः	२-८४-२
गुणानां समतां दृष्ट्वा	२-२१-३
गुणोऽत्र व्यतिरिच्यते	२-३५-२
गुरुतरधियामस्वाराधं मनोऽकृतबुद्धिभिः	५-६९-४
गुरुभिः किं विवादेन	४-७-३
गुरुमर्थं न पुष्यति	२-६२-४
गुरुवच्चानुशास्ति नः	२-३३-४
गुरुवाक्यानुरोधकः	३-११-२
गुरूपदेशादध्येतुम्	१-५१

गुरोर्लघोश्च वर्णस्य	४-२६-१
गुरौ सति जिगीषुणा	४-४९-४
गूढशब्दाभिधानञ्च	१-३७-३
गूढशब्दाभिधानञ्च	१-४५-१
गृहेष्वध्वसु वा नान्नम्	३-९-१
गोक्षीरकुन्दहलिनाम्	२-६१-३
गोशब्दश्रवणाद् भवेत्	६-१९-२
गौडीयमपि साधीयः	१-३५-१
गौडीयमिदमेतत्तु	१-३२-१
ग्रथितं रक्रिलगोमिसूनुनेदम्	६-६४-४
ग्रहैरपि गजादीनाम्	२-६४-१
ग्राम्यं न पिण्डीशूरादिम्	६-२५-३
ग्राम्यानुप्रासमन्यत्तु	२-६-१
ग्राह्यग्राहकभेदेन	५-९-१
घनाघनानीलघनाघनालकाम्	२-१४-३
घनाञ्छबलयन्त्यमूः	६-४४-४
घनान्पश्य दिवोऽभितः	४-२३-४
चकार जानुदघ्नापान्	४-३८-३
चकोर इति गृह्यताम्	५-५४-२
चक्रवाकशुकादयः	१-४२-४

चक्रवाको विराजते	२-५५-२
चक्रे सा कामबाधिनी	४-४३-४
चतुर्धा भिद्यते पुनः	१-१७-४
चतुर्वर्गाभिधानेऽपि	१-२१-१
चन्द्रभासा तिरोहिताः	२-८२-२
चन्द्रश्चन्द्रमुखोदितः	२-८-४
चर्मणा निर्मितस्य च	४-४७-२
चलन्तीं बिभृथ क्षितिम्	३-२८-४
चाणक्यो नक्तमुपयात्	३-१३-१
चारोः का वास्त्यलङ्कृतिः	३-५१-४
चित्रं यन्न तवोद्धतिः	२-७०-२
चित्रोदात्ताद्भुतार्थत्वम्	३-४५-१
चीरीमतीरण्यानीः	२-२९-१
चूताः काननशोभिनः	४-३३-४
चेतः समोहकारिणम्	६-२४-२
चैद्यं शाङ्र्गधनुर्यथा	३-८-४
च्युता स्यात्फणिनामिव	२-८३-२
छन्दोवदिति चोत्सर्गात्	६-२७-३
छायावन्तो गतव्यालाः	३-१८-१
छायाशीतापि भूरसौ	३-२६-२

छिन्नवान्तप्रवृत्तयः	१-४८-२
जनको गवि गोबुद्धेः	३-२४-२
जनोऽभिसन्धिं क इवावभोत्स्यते	६-१७-३
जरामेष बिभर्मीति	४-५१-४
जलभृन्मारुतेन्दवः	५-३६-१
जहार हृदयं नृणाम्	१-४२-४
जागर्या जागरा यथा	६-४९-४
जाज्वल्यमाना इव वारिधाराः	२-४७-३
जातयो दूषणाभासाः	५-२९-१
जातस्तरुरयञ्चोच्चैः	२-८०-३
जाता त्वयि गृहागते	३-५-४
जातिं व्याधीनां दुर्दमानामधीनाम्	२-१२-३
जात्याद्यपोहे वृत्तिः क्व	५-७-३
जानुदघ्नी सरिन्नारी	६-५५-३
जामदग्न्यं युधा जित्वा	५-४४-३
जायते चारुता गिराम्	१-३६-२
जायते तत्तु नोदितम्	४-७-२
जायते भेदविषयः	५-१६-३
जायते यन्न काव्याङ्गम्	५-४-३
जायन्ते चारवो गिरः	२-७-४

ज्ञेयः सोऽर्थान्तरन्यासः	२-७१-३
ज्ञेया निदर्शना नाम	३-३३-३
ज्ञेया विभावनैवासौ	२-७७-३
ज्ञेया हेत्वपवादिनी	५-१५-२
ज्यायानाप कनीयसीम्	६-५४-४
ज्वलन्तीनां विवस्वतः	२-४८-२
ठक् चापि तेन जयती-	६-५२-३
डित्थादिं प्रतिजानते	६-२१-४
डिम्भः शस्यावतारणीः	२-९४-४
ड्मतुबिष्टञ्च कुमुदात्	६-५२-१
णाविष्ठवदितीष्ट्या च	६-३३-३
णिच् प्रातिपदिकात्ततः	६-३३-२
त एत उपमादोषाः	२-४०-१
तच्चकारावशो रुषा	५-३९-४
तज्ज्ञानं संशयं विदुः	४-१७-४
तज्ज्ञैः काव्यप्रयोगेषु	५-३३-१
तडिद्वलयकक्ष्याणाम्	२-२४-१
तत एवेति नान्यतः	५-१०-२
ततश्छमिष्ट्या च यथा	६-५३-३
ततस्तज्जननं वचः	४-१८-२

ततोऽर्थादिति केचन	५-६-२
तत्किलोदात्तमुच्यते	३-१२-४
तत्तथैव प्रयोजयेत्	६-४१-२
तत्तद्विरोधि विज्ञेयम्	४-२९-३
तत्पुनः पञ्चधोच्यते	१-१८-४
तत्प्रादुष्कृतमन्यथा	५-३३-२
तत्फलस्य विभावना	२-७७-२
तत्र लोकाश्रयं काव्यम्	५-३३-३
तत्राक्षेपो द्विधा मतः	२-६७-२
तत्रापि मेखलामाला	६-५७-३
तत्रासम्भविनार्थेन	२-४९-१
तत्समानविशेषणः	२-७९-२
तत्सहोक्त्युपमाहेतु	३-१७-३
तथा क्रशयतीत्यपि	६-३३-४
तथा ठंश्च मनीषिभिः	६-५७-२
तथापि तेषां तैरस्ति	२-६४-३
तथा भवतु भूम्नेदम्	१-४४-३
तथा भ्रमरहारीत	१-४२-३
तथाविधं गजच्छन्न	४-४१-३
तथैव पुरुणाभारि	५-३६-३

तथैवाख्यायिकाकथे	१-१८-२
तदपार्थकमिष्यते	४-८-२
तदपेतं यतिभ्रष्टम्	४-२४-३
तदपेतं विपर्यासात्	४-२०-३
तदपोहेषु च तथा	५-८-१
तदभावे च नास्तिता	५-२७-२
तदर्थस्योदर्शनात्	३-३३-२
तदर्थहेतुसिद्धान्त	५- १३-१
तदाभस्तदवृत्तितः	५-२६-४
तदा शुक्लांशुकानि स्युः	२-८३-३
तदाहुः कल्पनादुष्टम्	१-५२-३
तदुपच्छन्दनायैषः	५-२-३
तदेकार्थं प्रचक्षते	४-१२-२
तदेतदाहुः सौशब्यम्	१-१५-१
तदेभिरङ्गैर्भूष्यन्ते	५-६६-१
तदेव च किल ज्यायः	१-३१-३
तदेव वारि सिन्धूनाम्	५-३४-३
तदेवैकार्थमिष्यते	४-१५-२
तद्धर्मोऽपि न सेत्स्यति	५-१५-४
तद्वदेवाभिधीयते	२-३३-२

तद्विदो नान्तरीयार्थं	५-११-३
तद्विपर्ययतो वापि	५-२६-३
तद्विरोधकरं यथा	४-३३-४
तद्विरोधकरं यथा	४-३६-४
तद्विरोधकृदित्याहुः	४-३१-३
तद्विरोधि तदाचार	४-४८-३
तद्विवेकोऽयमुच्यते	६-२३-४
तद्वृत्तेश्चानुदाहृतौ	५-२३-२
तन्न्यूनाधिकता वापि	४-२६-३
तन्मात्रार्थप्रतीतये	५-१-४
तन्मात्राविष्कृतेर्यथा	५-५८-४
तन्मूलत्वात्कथायाश्च	५-२८-३
तन्वी श्यामा लता यथा	२-३१-४
तमाद्रियेत प्रायेण	६-२९-३
तमाप्तश्रावकासिद्धेः	४-२२-३
तमाहुः शुद्धदृष्टान्तम्	५-५८-४
तमित्याहुरनन्वयम्	३-४५-४
तमिस्राशृङ्गिणादयः	६-५६-२
तयैव हि तदर्थस्य	५-१४-१
तरुमारुह्य सर्वतः	२-९२-२

तर्कयेत्तां यथागमम्	२-८४-४
तवेव वदनं तव	३-४६-४
तवैव नान्यस्य सुतस्य वृत्तम्	५-६३-४
तवैवागमनात्पुनः	३-५-६
तस्मात्कूटस्थ इत्येषा	६-११-१
तस्य चाधिगमे यत्नः	६-४-१
तस्य हेतुं प्रचक्षते	३-४५-४
तस्यान्यैर्बहुधोच्यते	१-१३-२
तस्यापि सुधियामिष्टाः	५-५२-१
तस्या हारी स्तनाभोगः	६-४७-१
तस्याः कैश्चिन्महात्मभिः	२-३९२
तस्यैव कृतिनः पश्चात्	४-४०-३
तं शब्दं ब्रुवते परे	६-७-२
ताच्छील्यविषयं णिनिम्	६-४६-४
ताच्छील्यादिषु चेष्यन्ते	६-४८-१
तामुत्कमनसं नूनम्	४-१६-१
ताम्बूलरागवलयम्	३-४६-१
तावत्किलायमध्यास्ते	१-७-३
तासां प्रपञ्चो बहुधा	५-२९-३
ताः साधर्म्यसमादयः	५-२९-२

तासूक्तान्न च विरुणद्धि कांश्चिदर्थान्	६-६३-२
तिष्ठद्गु च वहद्गु च	६-३५-४
तिष्ठद्गुप्रभृतौ वाच्यौ	६-३५-१
तुङ्गा जलददन्तिनः	२-२३-२
तुङ्गा जलददन्तिनः	३-१६-२
तुल्यकार्यक्रियायोगात्	३-२७-३
तुल्यकाले क्रिये यत्र	३-३९-१
तुल्यजातावदृष्टत्वात्	५-५४-३
तुल्यश्रुतीनां भिन्नानाम्	२-१७-१
तुल्यार्थत्वेऽपि हि ब्रूयात्	६-२४-३
तुल्योदयावसानत्वात्	३-४८-१
तृचा समस्तषष्ठीकम्	३-३६-३
तृतीया सप्तमीपक्षे	६-३४-३
तृतीयैकवचः पष्ठ्याम्	६-४०-१
तेजस्तिरयतः सौरम्	४-२३-३
तेनासदृशतापि च	२-३९-४
तेनासम्भव उच्यते	२-४८-४
तेषां कटतटभ्रष्टैः	४-३७-१
त्याक्षिकः शास्त्रिको यथा	६-५२-४
त्रयमप्युच्यते यथा	२-५२-४

त्रयमप्युदितं ननु	२-३८-२
त्रयाणामपि नेष्यते	२-५७-४
त्रिधा दीपकमिष्यते	२-२५-२
त्रिधा निर्दिश्यते यथा	२-२६-४
त्रिभिर्निदर्शनैश्चेदम्	२-२६-३
त्रिरूपाल्लिङ्गतो ज्ञानम्	५-११-१
त्वत्तेजसा दग्धसमस्तशोभा	३-५७-३
त्वदास्यमिव पङ्कजम्	३-३८-४
त्वमेव नरवाहनः	५-५९-४
त्वमेव वीर प्रद्युम्नः	५-५९-३
त्वमेवैलः पुरूरवाः	५-५९-२
त्वया भिन्नं द्विषां बलम्	२-५४-४
त्वयि वीक्षिते न लभतेऽर्थनिश्चयम्	३-४४-४
त्वां वीजयति सुश्रोणि	६-४५-३
दग्धादग्धमरण्यान्याः	२-९२-३
दण्डनीतिं च तां विदुः	४-३९-२
दधतीत्यादयोऽपि च	६-५८-२
दधुषी कञ्चुकं स्तने	६-४३-२
दध्रे यस्याम्बुराशिः शशिकुमुदसुधाक्षीरशुद्धां सुकीर्तिम् (स्रग्धराचरणः)	५-६८-४

दर्शनञ्चापरे विदुः	५-११-४
दर्शितं किल कार्मुकम्	२-४२-२
दाडिमानि दशापूपाः	४-८-३
दारुभित्तिभुवोऽतीत्य	६-१०-३
दिदेवेत्यर्थबाधिनी	५-४२-४
दिनार्द्धभाजः परिवेषिणोऽर्कात्	२-४७-४
दिशायुक्तमसाध्वपि	१-५७-२
दिशोऽनुत्कण्ठिताकुलाः	२-७८-२
दीनेषु पद्मानिलनिर्मदेषु	२-४६-२
दीप्रदीपा निशा जज्ञे	५-५१-१
दुनोति मम तां प्रियाम्	२-२४-४
दुरुक्तमपि शोभते	१-५४-२
दुष्कृतं साधु तादृशम्	२-१६-४
दुष्टग्राहोऽम्भसां पतिः	३-५०-४
दुस्सुतेनेव निन्द्यते	१-११-४
दूरदेशविचारिणः	१-४३-२
दूराधिकगुणस्तोत्र	३-३१-१
दूर्वाकाण्डमिव श्यामम्	२-३१-३
दूषणं न्यूनताद्युक्तिः	५-२८-१
दृष्टं वा सर्वसारूप्यम्	२-४५-३

दृष्टिं दृष्टिसुखां धेहि	२-८-३
देवनो रमणो यथा	६-५०-४
देवी समागमद्धर्म	३-६-३
देशकालकलालोक	४-२-१
देशकालक्रियादिभिः	२-३०-२
दोषाः प्रागुदितास्त्रयः	५-५२-२
दृष्टञ्जगति कारणम्	५-३१-२
द्यूतायेति युधिष्ठरः	५-४२-२
द्रव्यक्रियाजातिगुण	६-२१-१
द्वयसज्दघ्नचाविष्टौ	६-५५-१
द्विजातिवदधीतेऽसौ	२-३३-३
द्विधा रूपकमुद्दिष्टम्	२-२२-३
द्विप्रकारमुदात्तञ्च	३-१-३
द्विरदानाञ्चतुश्शती	१-५८-२
द्विषां पुरः पश्यतु राजलोकः	३-५७-४
द्विषो जेनीयिषीष्ट वः	१-४६-४
द्विः सन्दधाति किं कर्णः	३-७-३
धत्ते शोभामसाध्वपि	१-५५-२
धत्ते शोभां विरचितमिदं स्थानमस्यैतदस्य	१-५९-२
धर्मार्थकामकोपानाम्	५-३५-३

धर्मार्थकाममोक्षेषु	१-२-१
धर्माहितविशेषणा	५-१९-२
धर्मिणोऽस्याप्रसिद्धत्वात्	५-१५-३
धर्मीकृतविशेषणः	५-१२-२
धातूणादिगणग्राह्यम्	६-१-३
धात्वनेकार्थतावशात्	६-२६-२
धावतां सैन्यवाहानाम्	४-३८-१
धीखेदायैव विस्तरः	२-९५-२
धीरन्त्यशब्दविषया	४-६-१
धीरैरालोकितप्रान्तम्	६-२-१
धूमभासोरपि प्राप्ता	६-७-३
धूमादभ्रङ्कषात्साग्नेः	५-४९-३
ध्यानग्रहबृहत्प्लवम्	६-१-४
न कथञ्चिदुदाहरेत्	६-३६-४
न कान्तमपि निर्भूषम्	१-१३-३
नक्तं दिवसगोचरौ	६-३५-२
न चापि च्छान्दसं वदेत्	६-२७-४
न चापि समुदायिभ्यः	६-१०-१
न चाप्यसदृशाक्षरा	२-७-२
न चाभिमानेन किमु प्रतीयते	४-५१-२

न चाभ्युदयभाक्तस्य १-२३-३

न चैकस्य फलद्वयम् ६-१८-२

न ज्यायान्विस्तरो मुधा २-३८-४

न डित्थादिमपार्थकम् ६-२५-४

न तदिच्छन्ति कृतिनः १-५३-३

न तन्त्रान्तरसाधितम् ६-२७-१

न तवर्गं शकारेण ६-६०-१

न तस्यैव वधं ब्रूयात् १-२२-३

न तु योगविभागजम् ६-२९-४

न ते धीर्धीर भोगेषु २-१३-१

न दुष्टादिमपेशलम् ६-२५-२

न दूषणायायमुदाहृतो विधिः ४-५१-१

न दोलायेत तद्यथा ४-१८-४

न निगाद्यमवद्यवत् १-११-२

न नितान्तादिमात्रेण १-३६-१

ननु सादृश्यमुच्यते २-६२-२

ननूपमानुमैवास्तु ५-५५-३

ननूपमीयते पाणिः २-५६-१

नन्दक्रीडागृहं यथा ३-१३-२

नन्वकारादिवर्णानाम् ६-८-१

न पदानि प्रयुञ्जते	२-१-४
नपुंसकं तत्पुरुषम्	६-३८-४
न प्रयोज्यं कथञ्चन	१-४५-२
नभःकुसुममस्तीति	६-१२-३
नभःखण्डमिवोज्झितम्	२-५१-४
न भुञ्जते द्विजास्तच्च	३-९-३
नमोऽस्तु तेभ्यो विद्वद्भ्यः	४-४६-१
नमोऽस्तु तेभ्यो विद्वद्भ्यः	६-१५-३
न यच्छति धनं लघु	५-४६-४
न यन्ति नयवेदिनः	४-४६-४
न यन्ति वचनाद्विना	१-३९-४
नरवाहनदत्तेन	४-५०-३
न लेशज्ञापकाकृष्टम्	६-२६-३
न वक्त्रापरवक्त्राभ्याम्	१-२८-१
न शब्दपुनरुक्तं तु	४-१३-१
न शब्दाः क्षणनश्वराः	४-६-४
न शिष्टैरुक्तमित्येव	६-२७-१
न स न्यायो न सा कला	५-४-२
न सर्वसारूप्यमिति	२-६०-१
न स व्यापितयेष्यते	१-२३-२

न स शब्दो न तद्वाच्यम्	५-४-१
न हन्युर्बहवः कथम्	४-४५-४
न हेत्वनभिधानतः	५-५५-४
नाकवित्वमधर्माय	१-१२-१
नाज्ञासीत्स स्वभूगतम्	४-४१-४
नाटकं द्विपदीशम्या	१-२४-१
नातिव्याख्येयमृद्धिमत्	१-२०-४
नादादन्यश्च कथ्यते	६-१४-२
नानाख्येयममेधसाम्	१-३३-४
नानाधात्वर्थगम्भीरा	२-१९-१
नानाभाषाविषयिणाम्	६-२२-१
नानारत्नादियुक्तं तत्	३-१२-३
नानार्थवन्तोऽनुप्रासाः	२-७-१
नान्यप्रत्ययशब्दा वाक्	६-५-१
नापारयित्वा दुर्गाधम्	६-३-१
नाप्रतीतान्यथार्थत्वम्	६-२६-१
नाप्रयुक्तं प्रयुञ्जीत	६-२४-१
नाभिधानं प्रतीयते	१-४१-४
नायकं प्रागुपन्यस्य	१-२२-१
नायकाभ्युदयैश्च यत्	१-२०-२

नायकेन तु नोच्यते	१-२९-२
नायकेन स्वचेष्टितम्	१-२६-२
नार्थव्युत्पत्तिरीदृशी	१-१५-२
नार्वाचीनं निबन्धनं	५-६१-२
नालङ्कारतया मतः	२-८६-२
नालुग्विषयमानयेत्	६-३४-४
नासां चतसृणामपि	५-४०-४
नास्ति भावस्य कस्यचित्	२-४३-२
नितम्बद्वयसं सरः	६-५५-४
नितान्तेति यथोदितम्	२-५-४
नित्यमासेः प्रयोजयेत्	६-५०-२
नित्यञ्चेत्कारणं न तत्	५-३१-४
निन्दाप्रशंसाचिख्यासा	२-३७-३
निमित्ततो वचो यत्तु	२-८१-१
निराकाङ्क्षञ्च तद्वाक्यम्	४-४-३
निर्दिष्ट उपमेयेऽर्थे	२-५९-३
निर्देक्ष्यन्ते यथाक्रमम्	२-६७-४
निर्देशः क्रियते समम्	३-१६-४
निर्देशात्त्रिविधं यथा	३-१७-४
निर्देशोऽत्र क्रमो मतः	४-२०-२

निर्यान्तो मदयन्तीमे	२-२३-३
निशाकृतः प्रकृत्यैव	३-५१-३
निष्पेतुरास्यादिव तस्य दीप्ताः	२-४७-१
नीपोऽविलिप्तसुरभिः	२-७८-३
नीलं पलाशमाबद्धम्	१-५४-३
नेत्रे ते ताम्रराजिनी	२-७६-२
नेयं विरौति भृङ्गाली	३-२२-१
नेयार्थं क्लिष्टमन्यार्थम्	१-३७-१
नेयार्थं नीयते युक्तः	१-३८-१
नेकत्रौकारभूयस्त्वम्	६-६१-१
नोत्प्रेक्षाभिहिता क्वचित्	२-८८-४
न्यायः शास्त्रं त्रिवर्गोक्तिः	४-३९-१
न्यायागमविरोधि च	४-२-२
न्याय्यं नाधिकता भवेत्	२-६१-२
न्याय्या नापि च संहतिः	६-९-४
न्याय्ये वर्त्मनि तिष्ठताम्	४-४९-२
न्यासकारमतेन वा	६-३६-२
न्यूनस्यापि विशिष्टेन	३-२७-१
न्यूनं नेष्टं प्रतिज्ञया	५-२८-४
न्यूनं हेत्वादिनात्र च	५-२८-२

पक्षस्तस्य च निर्देशः	५-१२-३
पञ्चभिः सन्धिभिर्युक्तम्	१-२०-३
पञ्चराजीति च यथा	६-३८-१
पञ्चाशता दोषदृष्टिः	६-६५-३
पञ्चैवान्यैरुदाहृता	२-४-४
पटिमा लघिमा यथा	६-५४-२
पतनं जायतेऽवश्यम्	१-५१-३
पतन्तो वाष्पबिन्दवः	६-३१-४
पतिष्यन्तीति काऽनुमा	४-४३-४
पदद्वयस्य सन्धाने	१-५२-१
पदमेकं परं साधु	५-६१-१
पदानामेव सङ्घातः	४-४-१
पदार्थापाकृतिः किल	६-१६-४
पदेनैकेन कथ्येते	३-३९-३
पद्मेन्दुभृङ्गमातङ्ग	२-९०-१
पयोमुचां ध्वनिर्धीरः	२-२४-३
परपक्षानुपादानम्	५-२३-१
परप्रत्ययतो यत्तु	६-४-३
परानीकानि भीमानि	२-७२-१
परित्यागश्च कर्त्तव्यः	५-४०-३

परिवृत्तिरसौ यथा	३-४१-४
परेण धृतमुक्तेव	६-५-३
परेषामेव भूतये	३-१८-४
पर्यायोक्तं यदन्येन	३-८-१
पर्यायोक्तं समाहितम्	३-१-२
पश्यतीव विभावसुः	२-९२-४
पातां वः शम्भुशर्वाण्यौ	४-२८-३
पातां वः शम्भुशाङ्‌र्गिणौ	४-२१-४
पातितश्च नभस्वता	२-८०-४
पादाभ्यासं तथावली	२-९-२
पादो जयति सिद्धस्त्री	३-३६-३
पारायणरसातलम्	६-१-२
पार्थाय पुनरागतः	३-७-२
पास्याम्यस्यासृगाहवे	५-३९-२
पितुः प्रियाय यां भीष्मः	४-४३-३
पितृक्रमाध्यासितताद्दशासनाः	२-१५-४
पिबन्ति कटु भेषजम्	५-३-४
पुञ्जीभूतमिव ध्वान्तम्	२-५१-१
पुण्डरीकासितोत्पतले	२-७६-४
पुनरुक्तमिदं प्राहुः	४-१२-३

पुनरुक्तं न तद्विदुः	४-१४-४
पुरा गौरिति विज्ञानम्	६-१९-१
पुरुहूतसभं यथा	६-३८-४
पुरोऽदृश्यत नारद	३-१०-४
पुष्णाति नितरां श्रियम्	६-३०-४
पुंसामात्मैव शंसति	२-७२-४
पुंसि स्त्रियाञ्च क्वस्वन्तम्	६-४२-१
पुंस्कोकिलकलापिनः	२-९०-२
पूर्वापरार्थव्याघातात्	४-९-३
पूर्वार्थानुगतो यदि	२-७१-४
पूर्वे कार्तयुगे यथा	५-५७-४
पेलवोपस्थिताण्डजाः	१-४९-२
प्रकारेणाभिधीयते	३-८-२
प्रकृत्यैव मनोहरा	६-३०-२
प्रचारधर्षितोद्वार	१-४८-३
प्रजाजनश्रेष्ठवरिष्ठभूभृत्	५-६३-१
प्रणम्य सार्वं सर्वज्ञं	१-१-१
प्रणालीमुखपातिनाम्	४-१६-४
प्रतिज्ञाय पितुर्यथा	५-३६-२
प्रतिज्ञाय यथा भीमः	३-३९-३

प्रतिज्ञाय सुयोधनः	५-४१-२
प्रतिज्ञाहेतुदृष्टान्त	४-२-३
प्रतिज्ञां प्रतिजानते	४-३५-२
प्रतिज्ञेत्यभिधीयते	५-१२-४
प्रतिदिङ्मुखमध्वनः	४-३८-४
प्रतिबिम्बनिदर्शनम्	४-५५-२
प्रतिवस्तूपमोच्यते	२-३४-२
प्रतिषेध इवेष्टस्य	२-६८-१
प्रतीतशब्दमोजस्वि	२-१८-१
प्रतीतार्थं प्रसादवत्	२-३-४
प्रतीतिरर्थेषु यतः	६-७-१
प्रत्यक्षबाधिनी तेन	५-२०-१
प्रत्यक्षमनुमा च ते	५-५-२
प्रत्यक्षमनुमानं वा	६-११-३
प्रत्यक्षं कल्पनापोढम्	५-६-१
प्रत्यक्षं तत्त्ववृत्ति हि	५-८-४
प्रत्यक्षा इव दृश्यन्ते	३-५३-३
प्रत्येकमसमर्थानाम्	६-९-१
प्रथनादुक्तसिद्धये	२-७३-२
प्रथमालीढमधवः	५-३-३

प्रथितवचसः सन्तोऽभिज्ञाः प्रमाणमिहापरे	५-६९-३
प्रदाय वित्तर्थिभ्यः	३-४२-१
प्रदेशस्यानुमामिव	५-५०-२
प्रबन्धविषयं गुणम्	३-५३-२
प्रमाणविषयौ यथा	६-५५-२
प्रमाणं येऽस्य निश्चितौ	६-१५-४
प्रमाणानि न सन्ति वा	५-१८-४
प्रमाणेनैव बाध्यते	५-२०-२
प्रयुञ्जीत द्विगुं स्त्रियाम्	६-३८-२
प्रयुञ्जीताव्ययीभावम्	६-३४-१
प्रयोक्तुं ये न युक्ताश्च	६-२३-३
प्रयोगं प्रति साधवः	६-२३-२
प्रयोगाद् योऽन्यथा भवेत्	४-२२-२
प्रयोगो न कथञ्चन	५-४०-२
प्रयोगोऽस्याश्च तद्यथा	३-५५-४
प्रवृत्तदानार्द्रकटा मतङ्गजा	२-६३-२
प्रवासिनाञ्च चेतांसि	२-२९-३
प्रवृत्तौ गौरिति ध्वनिः	६-१९-४
प्रसन्नमृजुकोमलम्	१-३४-२
प्रसादञ्च सुमेधसः	२-१-२

प्रसादि स्वभिधानञ्च	२-१८-३
प्रसिद्धधर्मा प्रत्यक्ष	५-१३-३
प्रसिद्धधर्मेति मता	५-१९-३
प्रसिद्धे धर्मिणि ध्वनौ	५-१६-२
प्रहेलिका सा ह्युदिता	२-१९-३
प्रागित्थं समयः कृतः	६-१३-४
प्रायेण दुर्बोधतया	५-२-१
प्रायोपवेशाय यथा	५-४१-१
प्रावर्त्तत नदी घोरा	४-३७-३
प्रावृषेण्यान् नभस्वतः	४-३२-२
प्रियामिमामुत्सुकयन्ति यन्ति च	२-१४-४
प्रियोन्मनायते सा ते	६-३९-३
प्रीणितप्रणयि स्वादु	३-३०-१
प्रीतिं करोति कीर्तिञ्च	१-२-३
प्रेम घ्नन्ति न हि स्त्रियः	४-१०-४
प्रयो गृहागतं कृष्णम्	३-५-१
प्रेयो रसवदूर्जस्वि	३-१-१
फलनिम्नैश्च शाखिभिः	५-६४-२
फलभेदादयं द्विधा	५-२२-४
फलं पश्यत शाखिनाम्	३-३०-४

फलिनो बर्हिणो यथा ६-५६-४

फले चैकस्य वः कथम् ६-१८-४

फुल्लाः सुरभयन्तीमे ४-३२-३

फुल्लैश्च कुसुमैरन्यैः ५-६४-३

फेनवारिमुखच्युतम् ४-३८-२

बभुर्दिवीवामलविग्रहा ग्रहाः २-६३-४

बलाकामालभारिणाम् २-२४-२

बलाकाः पश्य सुश्रोणि ६-४४-३

बहुकुसुमविभूषिते स तस्थौ ५-६५-३

बहुपूरणमाकुलम् ५-६७-२

बहुविधकृतीर्दृष्ट्वाऽन्येषां स्वयं परितर्क्य च ५-६९-२

बहुसत्त्वाश्रयत्वाच्च ३-२०-३

बह्वलङ्कारयोगतः ३-४९-२

बाधिनी चेति दुष्यति ५-१३-४

बाह्यमाचक्षते परे १-१४-२

बिभर्ति प्रणयागतान् २-७४-४

बिभ्रत्सलीलं शशिभासमब्जम् २-४१-२

बुद्धौ तु सम्भवत्येतत् ४-५-३

ब्रुवते तां यथोदिताम् ३-३७-४

ब्रूयान्नान्यत्र पद्धतेः ६-६१-४

भक्तिर्वा नास्ति भर्तरि ४-४२-४
भयमाशु प्रमादिनाम् ४-१९-४
भयशोकाभ्यसूयासु ४-१४-१
भरतस्त्वं दिलीपस्त्वम् ५-५९-१
भर्तुश्छन्दानुवर्तिन्यः ४-१०-३
भवौ शर्वौ मृडाविति ६-३२-४
भाति णिज्विहितो यथा ६-४४-२
भामहेन क्रमेण वः ६-६६-४
भाविकत्वञ्च निजगुः ३-४-३
भाविकत्वमिति प्राहुः ३-५३-१
भासा बिम्बफलेन च २-५६-४
भिन्नवृत्तमिदं यथा ४-२६-४
भिन्नवृत्तं विसन्धि च ४-१-४
भिन्नं गेयमिवेदं तु १-३४-३
भीमाम्भसश्च जलधेः ६-६२-४
भुञ्ज्महे यदधीतिनः ३-९-२
भूतार्थापह्नवादस्याः ३-२१-३
भूधराणामुपत्यकाः २-२८-४
भूभृतां पीतसोमानाम् ४-४९-१
भूयसामुपदिष्टानाम् २-८९-१

भूयसार्थोपदेशकृत्	१-२१-२
भूयस्त्वादिह नोदितः	५-२९-४
भूषणोपवनस्रजः	४-६६-२
भेदञ्च वदतः पुनः	३-४३-२
भेदात्ते च चतुर्विधाः	६-२१-२
भेदादत्राभिधीयते	३-३७-४
भेदादिष्टं द्वयं तु नः	१-१५-४
भेदेनानेन वर्त्मना	५-३२-२
भेदैः श्लिष्टमपि त्रिभिः	३-१-४
भ्रमति भ्रमरमाला काननेषून्मदासौ	४-२७-१
भ्रातुर्भ्रातृव्यमुन्मथ्य	५-३९-१
मतुप्प्रकरणे ज्योत्स्ना	६-५६-१
मदक्लिन्नकपोलानाम्	१-५८-१
मदान्धमातङ्गविभिन्नसाला	३-५७-१
मदिरामोदपाटलम्	३-३८-२
मदेन मुखरा मुहुः	३-२२-२
मदो जनयति प्रीतिम्	२-२७-१
मध्यमोत्पीडितर्षभः	४-३४-४
मनोज्ञभीमं वपुराप कृष्णः	२-५८-२
मनोवाक्कायकर्मभिः	१-१-२

मन्तव्याः काव्यहेतवः	१-९-४
मन्त्रदूतप्रयाणाजि	१-२०-१
मन्दाः साङ्केतिकानर्थान्	६-१४-३
मन्यन्तेऽतिशयोक्तिं ताम्	२-८१-३
मन्यन्ते पारमार्थिकान्	६-१४-४
मन्यन्ते सुधियोऽपरे	१-३१-२
मन्यन्ते सुधियोऽपरे	२-६-२
मन्युमद्भिरभिरातिभिः	४-४३-२
मम पुत्रः पिता मम	४-४-२
मया प्रक्लृप्ता खलु वागलङ्कृतिः	२-९६-२
मर्माणि परिहृत्यास्य	४-४३-३
मलये कन्दरोपान्त	४-३०-१
मलीमसमिवाञ्जनम्	१-५५-४
मस्करिण्यतिरोहिता	३-६-४
महताञ्च महच्च यत्	१-१९-२
महान्तः प्राज्यवर्षिणः	३-१९-२
महान्तो गुरवः स्थिराः	३-२८-२
महासेनात्मजामिति	५-३८-३
मातुलो भागिनेयश्च	४-४४-३
माधुर्यमभिवाञ्छन्तः	२-१-१

माध्यस्थ्याद् भवति न कस्यचित्प्रमाणम्	६-६३-४
मानदण्डो रथाङ्गिनः	३-३६-२
मायानां सुतरां मता	६-५७-४
मायेव भद्रेति यथा	१-३९-१
मार्गद्रुमा महान्तश्च	३-१८-३
मार्जन्त्यधररागं ते	६-३१-३
मालाकारो रचयति यथा साधु विज्ञाय मालाम्	१-५९-३
मालिनीरंशुकभृतः	२-२८-१
मालोपमादिः सर्वोऽपि	२-३८-३
मुखं पद्ममिवेत्यत्र	५-५७-१
मुखेन्दुनवदर्पणः	३-३६-४
मुख्यस्तावदयं न्यायः	६-६-१
मुधादौ ग्रहणं स्तवे	१-२३-४
मुनिवद् वचनादिति	५-४३-२
मुनीनपि हरन्त्येते	२-१३-३
मृग्यतामपरो ध्वनिः	६-१७-४
मृतिमाहुर्मनीषिणः	१-१२-४
यतिर्मम पिता बाल्यात्	५-१४-३
यतिश्छन्दोऽधिरूढानाम्	४-२४-१
यत्किञ्चित्कान्तिसामान्यात्	२-४४-३

यन्नो विदितवेद्येन	१-८-३
यन्नोऽस्यां कविना कार्यः	२-८५-३
यत्र तत्परमार्थतः	६-११-४
यत्र तेनैव तस्य स्यात्	३-४५-१
यत्र दृष्टान्तमात्रेण	५-५८-१
यत्र पर्यायतो भवेत्	३-३७-२
यत्रार्था भूतभाविनः	३-५३-४
यत्रोक्ते गम्यतेऽन्योऽर्थः	२-७९-१
यत्रोक्ते जायते मतिः	१-५०-२
यत्स्वशक्त्या प्रवर्त्तते	६-६-२
यथा कमलपत्राक्षी	२-३२-३
यथा क्षत्रिययोषिताम्	३-१०-२
यथाजिह्वदित्यादि	१-५३-१
यथा तद्वदसाधीयः	१-५८-३
यथा न व्येति चारुता	६-४२-४
यथा पटयतीत्यादि	६-३३-१
यथाप्रकृतमुच्यते	४-७-४
यथाबुद्धि विधास्यते	१-१-४
यथाभितो वनाभोगम्	५-४८-३
यथा मन्दारकुसुम	२-२-३

यथा वनमुपागमत्	३-११-४
यथा विक्लिन्नगण्डानाम्	१-५७-३
यथा विद्वानधीतेऽसौ	६-३५-३
यथा शीतोऽनलो नास्ति	५-२०-३
यथा शुचिस्तनुस्त्रीणि	५-१८-३
यथासङ्ख्यमथोत्प्रेक्षाम्	२-८८-१
यथासङ्ख्यं तदुच्यते	२-८९-४
यथाह गच्छ गच्छेति	४-१४-३
यथाह वरुणाविन्द्रो	६-३२-३
यथेयं भूः कुमुद्वती	६-५२-२
यथेववतिभिर्विना	३-३३-४
यथेवशब्दो सादृश्यम्	२-३१-१
यथेवानभिधानेऽपि	२-३४-३
यथैतच्छ्याममाभाति	६-६०-३
यथोच्यतेऽम्भसा भासा	६-४१-३
यथोदितं बलभिदा	६-४०-३
यथोपदेशं क्रमशः	४-२०-१
यथोपपत्ति कृतिभिः	२-४३-३
यदनिष्टं प्रकल्पते	१-५२-२
यदभिन्नार्थमन्योन्यम्	४-१२-१

यदर्थस्योदितादृते	२-७१-२
यदलङ्घितमर्यादाः	३-२८-३
यदि काव्यशरीरस्य	१-२३-१
यदि गौरित्ययं शब्दः	६-१७-१
यदि चोत्कण्ठया यत्त	१-४४-१
यदि वोपेक्षितं तस्य	४-४२-१
यदि सादृश्यमुच्यते	२-६४-२
यदुक्तं त्रिप्रकारत्वम्	२-३७-१
यदुप्रवीरः प्रगृहीतशाङ्र्गः	२-४१-३
यदृच्छाशब्दमप्यन्ये	६-२१-३
यद्विशेषनिदर्शनम्	२-७५-२
यमकव्यपदेशिनी	२-१९-२
यमकं कृतिनां मतम्	२-२८-४
यमकं तन्निगद्यते	२-१७-४
यशसामम्भसामिति	६-४१-४
यस्यातिशयवानर्थः	२-५०-१
यस्यार्थः कृतिभिर्बलात्	१-३८-२
या गुणान्तरसंस्थितिः	३-२३-२
या देशे द्रव्यसम्भूति	४-२९-१
यान्ति वासाय पक्षिणः	२-८७-२

यावत्कीर्तिरनश्वरी	१-७-२
या विशेषाभिधानाय	३-२५-३
युक्तं लोकस्वभावेन	१-२१-३
युक्तं वक्रस्वभावोक्त्या	१-३०-३
युक्ता नोच्छवासवत्यपि	१-२८-२
युक्त्यानया मध्यमया	२-७-३
युगादौ भगवान्ब्रह्मा	२-५५-३
युच्कुरज्वरजिष्णुचः	६-४८-४
युवयोः प्राज्यरत्नयोः	३-५०-२
येनागोप्रतिषेधाय	६-१९-३
येऽभिप्रायं कवेरिमम्	४-४६-२
योजनां प्रतिजानते	५-६-४
योज्यं काव्येष्ववहितधिया तद्वदेवाभिधानम्	१-५९-४
यो वदत्युपमामेतत्	३-३५-३
यो विशेषाभिधित्सया	२-६८-२
योऽस्थाने रचनाविधिः	४-२६-२
रचिता रत्नमालेव	३-४९-३
रतिखेदपरिश्रान्ता	६-४३-३
रतिखेदालसेक्षणाम्	६-४५-४
रत्नवत्त्वादगाधत्वात्	३-२०-१

रत्नवन्तः फलान्विताः	४-१९-२
रथाङ्गशूले बिभ्राणौ	४-२१-३
रमणीयेषु सङ्गता	२-१३-२
रमणी येषु सङ्गता	२-१३-४
रसदाननिवृत्तये	३-९-४
रसवत्त्वेऽप्यपेशलम्	५-६२-२
रसवद् दर्शितस्पष्ट	३-६-१
रसैश्च सकलैः पथृक्	१-२१-४
रहिता सत्कवित्वेन	१-४-३
राजता राजताभृता	२-११-२
राजन्ते देवदारवः	४-३०-४
राजमित्रे यथादितम्	२-४५-४
राज्याय पुनरुत्तस्थौ	५-४१-३
रामप्रसत्त्यै यान्तीनाम्	३-१०-३
रामशर्माच्युतोत्तरे	२-१९-४
रामः सप्ताभिनत्सालान्	३-३२-१
रासकस्कन्धकादि यत्	१-२४-२
रुणद्धि रोदसी चास्य	१-७-१
रुषा संरब्धचेतसः	४-४४-४
रूढकालागरुद्रुमे	४-३०-२

रूपकं दीपकोपमे	२-४-२
रूपकं नाम तद्विदुः	२-२१-४
रूपकादिमलङ्कारम्	१-१४-१
रूपकादिमलङ्कारः	१-१३-१
रूपकार्थेन च पुनः	३-४७-३
रूपमुष्णः क्षपाकरः	५-२०-४
रूपादीनां यथा द्रव्यम्	५-३४-५
रेणुपिञ्जरितालका	२-२-४
रोचनाभ्यां तथा च ठक्	६-५१-४
रोदिति स्वपितीत्यादि	६-५८-३
लक्षणेन महात्मनाम्	२-४५-२
लक्षणं काव्यसंश्रयम्	५-३०-२
लक्षणं रूपकेऽपीदम्	३-१५-१
लक्ष्मप्रयोगदोषाणाम्	५-३२-१
लक्ष्मीः पौरन्दरी यथा	६-५१-२
लघुतामस्य मा गमः	४-१०-२
लक्ष्यते काममत्र तु	३-१५-२
लाटीयमप्यनुप्रासम्	२-८-१
लिङ्गत्रयोपपन्नञ्च	६-४६-३
लोकसीमा च तत्कृता	४-४८-२

लोकातिक्रान्तगोचरम्	२-८१-२
लोको युक्तिः कलाश्चेति	१-९-३
लोकं तत्त्वविदो विदुः	४-३६-२
ल्युटञ्च कर्तृविषयम्	६-५०-३
वक्त्रकान्तीक्षणगति	२-९०-३
वक्त्रञ्चापरवक्त्रञ्च	१-२६-३
वक्रवाचां कवीनां ये	६-२३-१
वक्राभिधेयशब्दोक्ति	१-३६-३
वक्रोक्त्यनभिधानतः	२-८६-४
वक्ष्यते चापरः पुनः	२-६५-२
वक्ष्यमाणोक्तविषयः	२-६७-१
वचोभेदो विपर्ययः	२-३९-२
वचो न स्फोटवादिनाम्	६-१२-२
वतिनापि क्रियासाम्यम्	२-३३-१
वत्सेशं वृद्धदर्शनम्	४-४०-२
वदनं वनजद्युति	३-५१-२
वदनं वनजेक्षणे	१-५६-२
वदनं हारि सुन्दरम्	६-४७-२
वदेदिमनिजन्तञ्च	६-५४-१
वदेल्लुप्तहलं यथा	३-३९-२

वनं वनजलोचने	६-६०-४
वनेऽथ तस्मिन्वनितानुयायिनः	२-६३-१
वरा विभूषा संसृष्टिः	३-४९-१
वर्णभेदादिदं भिन्नम्	६-२०-१
वर्णानां क्रमवृत्तित्वात्	६-९-३
वर्णानां यः पुनर्वादः	२-१७-३
वर्णाः स्वांशविकल्पतः	६-२०-२
वर्ण्यन्तेऽत्र च ते पृथक्	२-४०-४
वस्तुद्वयसमाश्रये	३-३९-२
वस्तुनोऽन्यस्य या स्तुतिः	३-२९-२
वहन्ति गिरयो मेघान्	२-७४-१
वंशवीर्यश्रुतादिभिः	१-२२-२
वाक्काटवादयश्चेति	१-४९-३
वाक्यमित्याहुरपरे	४-९-३
वाचा सप्तच्छदद्रुमाः	२-८२-४
वाचां दोषं चतुर्विधम्	१-४७-४
वाचां वाञ्छन्त्यलङ्कृतिम्	१-१४-४
वाचोऽलङ्कुरुते यथा	५-६४-४
वाचां वक्रार्थशब्दोक्तिः	५-६६-३
वाच्यो वा जलजोऽत्र तु	२-५९-४

वाञ्छञ्ज्यायस्त्वं छिन्धि मुक्तानयस्त्वम्	२-१२-४
वाणीबालैस्त्वया जिताः	२-९०-४
वार्त्तामेनां प्रचक्षते	२-८७-४
वासरशङ्खानुपादानात्	२-४२-३
वासाय वासरः क्लान्तः	३-४८-३
विकारकरणं प्रति	२-७०-४
विचित्रबर्हाभरणाश्च बर्हिणः	२-६३-३
विजह्युस्तस्य ताः शोकम्	१-४०-३
विजिगीषुमुपन्यस्य	४-४०-१
विजितेन्द्रियशत्रुषु	४-११-२
विज्ञानमात्रसादृश्यात्	५-९-३
विज्ञानांशो मतो यदि	५-९-२
विज्ञेया तद्विरोधिनी	५-१७-२
विड्वर्चोविष्ठितक्लिन्न	१-४८-१
विततांम्भोगरीयसः	४-२३-२
विदधानो किरीटेन्दू	४-२१-१
विदूरदेशानपि वः	३-२९-३
विद्यानां सततमाश्रयोऽपरासाम्	६-६३-१
विद्युत्वन्तस्तमालासितुवपुष इमे वारिवाहा ध्वनन्ति	४-२५-१
विधिर्नाभिमतोऽन्यैस्तु	२-५७-३

विधेयः काव्यलक्षणः	१-८-४
विधेया जलजे मतिः	२-६०-४
विनयेन विना का श्रीः	१-४-१
विनश्वरोऽस्तु नित्यो वा	६-१५-१
विना पुरुषकारेण	३-३०-३
विना यथैवशब्दाभ्याम्	२-३२-१
विनिर्मित्सुरिव प्रजाः	२-५५-४
विनैवार्थगतिर्यथा	५-५०-४
विन्ध्यं महानिव घनः समयेऽभिवर्षन्	३-५६-३
विपक्षस्तद्विसदृशः	५-२५-१
विपर्ययकरं यथा	४-९-४
विपर्ययकृतो यथा	५-५२-४
विपर्यस्तं तथैवाहुः	४-३३-३
विपर्यासादिदं यथा	४-३१-४
विप्रलम्भोदयान्विता	१-२७-४
विभाति नारीव विदग्धमण्डना	३-५८-४
विभाति वनितानम्	१-१३-४
विरहितरमणीकोऽर्हस्यद्य गन्तुम्	४-२७-२
विरुद्धपदमस्वर्थम्	५-६७-१
विरुद्धं तूपदिश्यते	४-९-२

विरुद्धान्यक्रियाभिधा	३-२५-२
विरुद्धार्थं मतं व्यर्थम्	४-९-१
विरुद्धेनोपमानेन	२-३०-१
विरोधकरणं यथा	५-१४-२
विरोधं तं विदुर्यथा	३-२५-४
विरोधं तुल्ययोगिताम्	३-२-२
विरोधेऽपि तयोर्यथा	२-३५-४
विलक्ष्मणा हि काव्येन	१-११-३
विलोक्यान्यनिबन्धांश्च	१-१०-३
विवादो वादिनोर्मिथः	५-१६-४
विविक्षोर्न तव व्यथा	२-७२-२
विविधास्पदधर्मेण	५-१२-१
विवेद पयसां कणैः	३-१३-४
विशतीव तमोगृहम्	३-४८-४
विशिष्टस्य यदादानम्	३-४१-१
विशुद्ध्या सदृशं यशः	२-६१-४
विशेषप्रथनायासौ	३-२३-३
विशेषस्यानुदाहृतेः	४-१७-२
विशेषादवधार्यते	६-२२-४
विशेषापादनाद्यथा	२-७५-४

विशेषण च तत्रेष्टाः	६-४८-३
विशेषेणेयसुन्निष्टः	६-५४-३
विशेषोक्तिर्मता यथा	३-२३-४
विशेषोऽन्योऽभिधीयते	२-६५-४
विशेषोऽस्य विकल्पना	५-९-४
विशेषं वेद बालोऽपि	४-४७-३
विषमा भूभृतस्तेभ्यः	४-१९-३
विषमोपलभिन्नोर्मि	२-५३-३
विषयत्वं तयोः किल	५-५-४
विसर्गहृदयन्त्रिता	१-४८-४
विस्तरेणोदितो विधिः	२-६०-२
विहायोपनतं राज्यम्	३-११-३
वृत्तमाख्यायते तस्याम्	१-२६-१
वृत्तं देवादिचरित	१-१७-१
वृत्रहन्ता यथोदितः	६-३७-२
वृद्धिपक्षं प्रयुञ्जीत	६-३१-१
वृद्धिमायान्ति यामिन्यः	३-४०-३
वेणुदाकेरिति च ताम्	१-३९-३
वेश्यावान् निशि पीडितः	४-५०-४
वैचक्षण्यं कलासु च	१-२-२

वैदर्भमन्यदस्तीति	१-३१-१
वैदर्भमिति किं पृथक्	१-३२-२
वैदर्भमिति नान्यथा	१-३५-४
वैपरीत्याद् विपर्यासम्	५-६१-३
व्यज्येते साध्यसाधने	५-५८-२
व्यज्येरन्नस्य ते गुणाः	५-३०-२
व्यतिक्रमणतो यथा	४-४८-४
व्यतिरेकं तमिच्छन्ति	२-७५-३
व्यतिरेको विभावना	२-६६-२
व्यपदेशेन तुल्यताम्	३-३१-२
व्यपवृत्तदिवाकरा	५-५१-२
व्यवहाराय लोकस्य	६-१३-३
व्याख्यागम्यानि शास्त्रवत्	२-२०-२
व्याख्यानेनान्यथा विदुः	३-१२-२
व्याजस्तुतिनिदर्शने	३-२-४
व्याजस्तुतिरसौ यथा	३-३१-४
व्याधये दण्डनाय वा	१-१२-२
व्याप्तं व्योमेत्यवाचकम्	१-४१-२
व्यायताभीप्सया यथा	५-६७-४
व्यालवन्तो दुरारोहाः	४-१९-१

व्यावृत्तस्तव यो ह्यसन्	५-२५-२
व्यावृत्तस्तद्विपक्षतः	५-२१-२
व्यावृत्ती लक्ष्मसाधुता	५-२५-४
वृत्तवर्णाहितस्मृतिः	४-६-२
वृत्तिं तद्रमको यथा	६-३७-४
शक्यं कथयितुं मया	३-५२-४
शक्रकार्मुकवारणाः	२-२३-४
शक्रचापग्रहादत्र	२-४२-१
शङ्खवाताकुलान्तस्तिमिमकर-	
कुलाकीर्णवीचीप्रतानः (स्रग्धराचरणः)	५-६८-३
शतषष्ट्या त्वलङ्कृति	६-६५-२
शतह्रदेन्द्रायुधवान्निशायाम्	२-५८-३
शतांशेनापि भवता	३-३२-३
शपथैरपि चादेयम्	६-१२-१
शबलादिभ्योऽतितराम्	६-४४-१
शब्द इत्यभिधीयते	६-८-४
शब्दतान्यानुमां प्रति	६-७-३
शब्दन्यायानुपारूढ	१-३८-३
शब्दमर्थ्यमुदीरयेत्	६-२८-२
शब्दरत्नं स्वयङ्गम्यम्	६-३-३

शब्दश्छन्दोऽभिधानार्थाः	१-९-१
शब्दहीनं यतिभ्रष्टम्	४-१-३
शब्दहीनं विदुर्यथा	४-२२-४
शब्दानाकुलता चेति	३-५४-३
शब्दानां या विचारणा	४-२४-२
शब्दाभिधेयालङ्कार	१-१५-३
शब्दाभिधेये विज्ञाय	१-१०-१
शब्दार्णवस्य यदि कश्चिदुपैति पारम्	६-६२-३
शब्दार्थपदवृत्तिना	१-२५-२
शब्दार्थौ सहितौ काव्यम्	१-१६-१
शब्दैस्तद्वाचिभिर्यथा	१-५०-४
शब्दो दूरानुपात्ययम्	५-३४-२
शमयन्ति क्षितेस्तापम्	३-१९-३
शम्भुना न हृतं बलम्	३-२४-४
शरा दृढधनुर्मुक्ताः	४-४३-१
शरा धनुर्मण्डलमध्यभाजः	२-४७-२
शल्येत्यहिरप्राकृतः	३-७-४
शशाङ्कवदनेति च	२-३२-४
शशिकान्तोपलच्छन्नम्	३-१३-३
शशिनैवोपमीयते	२-४४-४

शशिनो ग्रहणादेतत्	२-५९-१
शंसन्ति द्विविधं यथा	२-६८-४
शंसि चोत्पाद्यवस्तु च	१-१७-२
शाकारौ जागुरिष्टौ च	६-४९-३
शाब्दी वः कल्पना वृथा	६-११-२
शालातुरीयमतमेतदनुक्रमेण	६-६२-१
शाश्वतोऽशाश्वतो वेति	५-१६-१
शास्त्रमप्युपयुञ्जते	५-३-२
शास्त्रलोकावपास्यैवम्	४-५६-३
शास्त्रं जडधियोऽप्यलम्	१-५-२
शास्त्राद् बिभ्यत्यमेधसः	५-२-२
शास्त्रेषूदितमन्यथा	५-३२-४
शिरोऽर्चिताङ्घ्रेः पृथुकीर्तिधिष्ण्य	५-६३-२
शिल्पान्यस्याश्च गोचरः	४-३३-२
शिशिरासारकणिकाम्	६-४५-१
शिष्टप्रयोगमात्रेण	३-३६-१
शीकराम्भोमदसृजः	२-२३-१
शीकराम्भोमदसृजः	३-१६-१
शुचिरन्तं निनीषति	२-२९-४
शुनेव सारङ्गकुलम्	२-५४-३

शुभमरकतपद्मरागचित्रे	५-६५-१
शृङ्गारादिरसं यथा	३-६-२
शेषो हिमगिरिस्त्वञ्च	३-२८-१
श्यामाभ्रहिमसच्छवी	४-२१-२
श्रद्दध्यात् कः सचेतनः	६-१२-४
श्रद्धेयं जगति मतं हि पाणिनीयम्	६-६३-३
श्रव्यं नातिसमस्तार्थम्	२-३-१
श्रीमतो बोधयन्नरान्	३-३४-४
श्रुतिकष्टञ्च तद्विदुः	१-५३-२
श्रुतिकष्टं तथैवाहुः	१-४७-३
श्रुतिदृष्टा मता गिरः	१-४९-४
श्रुतिदुष्टार्थदुष्टे च	१-४७-१
श्रुतेः सामान्यधर्माणाम्	४-१७-१
श्रेयःसु विनयाधानम्	४-११-३
श्रेयान्वृद्धानुशिष्टत्वात्	५-५७-३
श्रोत्रग्राह्यो ध्वनिर्यथा	५-१९-४
श्रौत्रादि न तु दुर्बोधम्	६-२५-१
श्लिष्टस्यार्थेन संयुक्तः	३-४७-१
श्लिष्टं तदभिधीयते	३-१४-४
श्लेषादेवार्थवचसोः	३-१७-१

श्लोकमात्रादि तत्पुनः	१-३०-२
षडलङ्कृतयोऽपराः	२-६६-४
षडित्यादि यथोदितम्	४-८-४
षण्णामृतूनां भेदेन	४-३१-१
षष्ट्या शब्दस्य शुद्धिः स्यात्	६-६६-१
षष्ट्या शरीरं निर्णीतम्	६-६५-१
स एकस्त्रीणि जयति	३-२४-१
स किलान्यैर्द्विधोच्यते	५-२७-४
स कूटस्थोऽनपायी च	६-१४-१
सखि मानं प्रिये धेहि	४-१०-१
सङ्क्रमेऽपि मृजेर्यथा	६-३१-२
सङ्ख्यानमिति मेधावी	२-८८-३
सङ्गतं सङ्गतं जनम्	२-११-४
सङ्गतिः संहतिर्यथा	६-४९-२
सङ्गमात्पाण्डुशब्दस्य	१-५६-३
सङ्घातादि न युज्यते	४-५-२
स च तद्व्यवहारोऽत्र	४-३६-३
स चार्थः पदवाक्ययोः	४-३-२
सचिवैः स्वार्थसिद्धये	४-४२-२
सचेतसो वनेभस्य	४-४७-१

सतां विश्वजनीनानाम्	३-४२-३
सत्त्वादयः प्रमाणाभ्याम्	५-५-१
सदर्थमपि नापरम्	१-३१-४
सदर्थालम्बनञ्च तत्	५-७-२
सदृशः सेतुगन्धवाट्	६-४५-२
सदर्शस्तत्र यश्च सन्	५-२४-२
सदृशस्त्वमुदन्वता	३-२०-४
सदोपभुक्तं सर्वाभिः	६-२-३
सन्तापयति विद्विषः	३-२६-४
सन्त्यन्योक्तानुवादिनः	६-६-४
सन्दष्टकसमुद्गादेः	२-१०-१
सन्द्वयोरिति यः सिद्धः	५-२२-१
सन्द्वयोः सदृशे सिद्धः	५-२१-१
सन्धादि साधनं सिद्ध्यै	५-२२-३
सन्धाभ्युपगमाद् विना	५-४५-२
सन्निबन्धविधयिनाम्	१-६-२
सन्निवेशाविशोषात्तु	१-५४-१
स पीतवासाः प्रगृहीतशाङ्गर्गः	२-५८-१
सप्तत्या न्यायनिर्णयः	६-६५-४
सप्त मेधाविनोदिताः	२-४०-१

स प्रियासङ्गमोत्कण्ठाम्	२-२७-३
सफलसपल्लवभूरिचारुवृत्ते	५-६५-२
समग्रगगनायाम	३-३६-१
समस्तपादयमकम्	२-९-३
समस्तवस्तुविषयम्	२-२२-१
समस्यन्ति बहून्यपि	२-२-२
समाधौ सुलभे सति	२-७७-४
समानवस्तुन्यासेन	२-३४-१
स मारुताकम्पितपीतवासा	२-४१-१
समारोपः किलैतावान्	५-७-१
समासवन्ति भूयांसि	२-१-३
समासातिशयोक्ती च	२-६६-३
समासाभिहिता परा	२-३२-२
समासेन यथान्यायम्	५-१-३
समासेनोदितमिदम्	२-९५-१
समाहितं राजमित्रे	३-१०-१
समुदायाभिधानस्य	२-८६-३
समुदायार्थशून्यं यत्	४-८-१
समुदायोऽतिरिच्यते	६-१०-२
समुदायोऽभिधेयवान्	६-८-२

समुदायोऽर्थवान्कथम्	६-९-२
सम्बन्धेन करोत्ययम्	४-४९-४
सम्बन्धोऽर्थेन वा सता	६-१५-२
य यशोधनमादितः	३-४२-२
सरसा कुसुमावली	६-५-४
सरः शरत्प्रसन्नाम्भः	२-५१-३
सरितश्शुष्यदम्भसः	२-२९-२
सरूपवर्णविन्यासम्	२-५-१
सरूपशेषं तु पुमान्	६-३२-१
सर्गबन्धोऽभिनेयार्थम्	१-१८-१
सर्गबन्धो महाकाव्यम्	१-१९-१
सर्व एव तृनादयः	६-४८-२
सर्वक्षत्रवधाश्रयाम्	५-४४-२
सर्वत्रालङ्कृतिः परा	६-४६-२
सर्वथा पदमप्येकम्	१-११-१
सर्वमेवैतदिष्यते	१-३०-४
सर्वशब्दात्प्रयुञ्जते	६-५३-२
सर्वसर्वेण सारूप्यम्	२-४३-१
सर्वशास्त्रविरुद्धत्वात्	५-१८-२
सर्वागमविरोधिनी	५-१८-२

सर्वेभ्यश्च भृशादिभ्यः	६-३९-१
सर्वैवातिशयोक्तिस्तु	२-६४-३
स लोलमालालीनालि	२-६-३
स शौर्याभरणो यथा	१-५२-४
सषड्ज धैवतं स्मृतम्	४-३४-२
ससन्देहमनन्वयम्	३-३-४
ससन्देहं वचः स्तुत्यै	३-४३-३
ससन्देहं विदुर्यथा	३-४३-४
स साम्यमापादयति	२-३५-३
ससंशयमपक्रमम्	४-१-२
ससंशयमिति प्राहुः	४-१८-१
स हन्ति ध्याति वा यथा	६-२६-४
सहितं सहितं कर्तुम्	२-११-३
सहेटा सार्वधातुकम्	६-५८-४
सहोक्तिपरिवृत्ती च	३-३-३
सहोक्तिः सा मता यथा	३-३९-४
संक्षिप्तार्थतया यथा	२-७९-४
संसृज्यमानश्शशिनेव मेघः	२-५८-४
संसृष्टमपि चापरे	३-४-२
संसृष्टिरनया दिशा	३-५२-२

संस्कृतं प्राकृतञ्चान्यत्	१-१६-३
संस्कृतानाकुलश्रव्य	१-२५-१
संस्कृताऽसंस्कृता चेष्टा	१-२८-३
साक्षादरूढं वाच्येऽर्थे	१-४१-३
सा चासाध्वी प्रकल्पना	१-३९-२
सा चैवमुदिता यथा	१-४९-४
सा चैवं कथ्यते यथा	३-२९-४
सा ज्ञातेत्यर्थसंश्रया	५-३७-४
सा ज्ञेया कोपबाधिनी	५-४४-४
साधयत्यचकोरताम्	५-५४-४
साधीयश्च प्रयोजयेत्	१-५८-४
साधुकाव्यनिबन्धम्	१-२-४
साधुना साधुना तेन	१-११-१
साधु वाऽसाधु वाऽऽगामि	२-७२-३
साधुः संसाराद् बिभ्यदस्मादसारात्	२-१२-१
साधु साधारणत्वादि	२-३५-१
साधु साधारणश्रियः	२-३६-२
साध्यधर्मानुगमतः	५-२४-१
साध्यसाधनधर्माभ्याम्	५-२६-१
साध्यसाधनयोर्वृत्तिः	५-५६-१

साध्येन लिङ्गानुगतिः	५-२७-१
साध्व्यः स्वगेहेष्विव भर्तृहीनाः	२-४६-३
सानङ्गं मानभङ्गुरम्	२-२७-३
सापेक्षाणां परस्परम्	४-४-२
सामान्यगुणनिर्देशात्	२-३८-१
सामान्यादुपचर्यते	५-२४-४
सार्वः सर्वीय इत्यपि	६-५३-४
सालङ्कायननेतृकम्	४-४१२
सालङ्कारं सदाश्रयम्	१-१९-४
सावर्ण्यवज्झयो ह्रस्य	६-६१-३
सा समासोक्तिरुद्दिष्टा	२-७९-३
सासह्यां मनसश्शुचम्	२-२७-४
सा स्याद्धर्मनिबन्धनी	५-३६-४
सितासिताक्षीं सुपयोधराधराम्	२-१४-१
सितासिते पक्ष्मवती	२-७६-१
सिद्धा सा बुद्धिगोचरा	५-८-२
सिद्धो दृष्टान्त उच्यते	५-२६-२
सिद्धो यश्चोपसंख्यानात्	६-२९-१
सुकृती वैबुधं पदम्	१-७-४
सुखसेव्यो जनानां त्वम्	३-५०-३

सुगन्धि कुसुमानभ्रा	४-३०-३
सुगन्धि नयनानन्दि	३-३८-१
सुजनावगमाय भामहेन	६-६४-३
सुतरां व्यज्यते यथा	२-७३-४
सुधियामपि नैवेदम्	१-४५-३
सुपां तिङाञ्च व्युत्पत्तिम्	१-१४-३
सुप्तिङन्तं पदं पुनः	४-३-४
सुमेधोभिः प्रयुज्यते	१-४४-४
सुरमुनिसिद्धयुते सुमेरुपृष्ठे	५-६५-४
सुराजानो घना इव	३-१९-४
सुरुचां विद्युतामिव	६-४०-४
सुश्लिष्टपदसन्धि च	२-१८-२
सुसम्मदां व्यक्तमदां ललामदाम्	२-१४-२
सूत्रकृत्पदकारेष्ट	४-२२-१
सूत्रज्ञापकमात्रेण	६-३७-१
सूत्राम्भसं पदावर्त्तम्	६-१-१
सूनुर्यस्याहमौरसः	५-१४-४
सूर्यांशुसम्मीलितलोचनेषु	२-४६-१
मुक्ताकर्पूरचक्रागरुकमनशिलास्थासकव्याप्ततीरः	५-६८-२
सेन्द्रायुधो मेघ इवाबभासे	२-४१-४

सैषा सर्वैव वक्रोक्तिः	२-८५-१
सोच्छ्वासाऽऽख्यायिका मता	१-२५-४
सोदाहरणलक्ष्माणः	२-४०-३
सौकर्यं दर्शयत्यसौ	५-४६-६
सौधेषु घनमुक्तानाम्	४-१६-३
सौहृदस्याविरोधोक्तौ	३-५५-३
स्कन्धवानृजुरव्यालः	२-८०-१
स्तब्धस्य विवरैषिणः	१-४१-२
स्त्रिया यत्र च शिष्यते	६-३२-२
स्त्रियोऽलङ्कुरुते मधु	२-२८-२
स्थास्नुजङ्गमभेदेन	४-३५-१
स्थिरोऽनेकमहाफलः	२-८०-२
स्थेयसीमाभुवः स्थितेः	१-८-२
स्थौल्यादत्रोपवर्ण्यते	४-१३-२
स्फुरत्तडिद्वलयिनः	४-२३-१
स्फुरद्दशनदीधिति	३-४६-२
स्वगुणाविष्कृतिं कुर्यात्	१-२९-३
स्वपुष्पच्छविहारिण्या	२-८२-१
स्वभावात्तद्यथोच्यते	४-२९-४
स्वभावोक्तिरलङ्कार	२-९३-१

स्वभावोऽभिहितो यथा	२-९३-४
स्वमर्यादाविलङ्घनात्	३-२०-२
स्वयङ्कृतैरेव निदर्शनैरियम्	२-९६-१
स्वयं विनिश्चित्य धिया मयोदितः	३-५८-२
स्वविक्रमाक्रान्तभुवः	२-७०-१
स्वसिद्धान्तविरोधित्वात्	४-१७-१
स्वःक्षितां पतिरद्विदृक्	१-४६-२
स्वादुकाव्यरसोन्मिश्रम्	५-३-१
स्वादुपाकफलानम्राः	२-३६-३
स्वारोह्याः फलदायिनः	३-१८-२
स्रजं बिभ्रच्च शोभते	६-५९-४
हतप्रवीरा द्रुतभीतपौराः	३-४७-२
हतोऽनेन प्रतिज्ञाय	४-४४-१
हतोऽनेन मम भ्राता	५-३७-३
हन्त दुर्मेधसो हताः	२-२०-४
हन्तुमेव प्रवृत्तस्य	१-४१-१
हरतापि तनुं तस्य	३-२४-३
हर्षविस्मययोरपि	४-१४-२
हस्त्यश्वरथवाहिनी	४-३७-४
हारिणी तनुरत्यन्तम्	६-४७-३

हारीतशुकवाचश्च	२-२८-३
हितप्रकरणे णञ्च	६-५३-१
हिमपाताविलदिशः	३-४०-१
हिमापहामित्रधरैः	१-४१-१
हिरण्यरेताः सम्बाधः	१-४९-१
हि शब्देनापि हेत्वर्थ	२-७३-१
हीनतासम्भवो लिङ्ग	२-३९-१
हीनमित्यभिधीयते	२-४२-४
हीनं दुष्टञ्च नेष्यते	४-२-४
हीनं दुष्टञ्च वर्ण्यते	५-१-२
हीनाधिकत्वात्स द्वेधा	२-५२-३
हृतेति मदनाश्रया	५-३८-४
हेतुन्यायलवोच्चयः	५-२-४
हेतुश्च सूक्ष्मो लेशोऽथ	२-८६-१
हेतुश्चात्र प्रतीयते	५-५०-२
हेतुस्त्रिलक्षणो ज्ञेयः	५-२१-३
हेतुस्त्रिलक्ष्मैव मतः	४-४७-१
हेतुः प्रदीप्रदीपत्वम्	५-५१-३
हेत्वाभासव्यवस्थितिः	५-२३-४
हेत्वाभासो विपर्ययात्	५-२१-४

॥इति॥

परिशिष्टम्-3

भामहेन निर्दिष्टानां ग्रन्थानां ग्रन्थकाराणाञ्च नामानि

नाम	परिच्छेदः	कारिका
अच्युतोत्तरम्	२	१९
अश्मकवंशम्	१	३३
कणभक्षः (कणादः)	५	१७
न्यासकारः	६	३६
पाणिनिः	६	६३
पादकारः	४	२२
मेधावी	२	४०
,,	२	८८
रत्नाहरणम्	३	८
राजमित्रम्	२	४५
,,	३	१०
रामशर्मा	२	१९
,,	२	५८
शाखावर्द्धनः	२	४७
शालातुरीयः (पाणिनिः)	६	६२

सूत्रकृत्	४	२२

विषयसूची

प्रथम-परिच्छेदः

विषयः	पृष्ठांकः
मङ्गलाचरणम्	1
काव्यप्रयोजनम्	1
कवित्वप्रशंसा	1
प्रतिभास्वरूपम्	1
कवेर्ज्ञातव्या विषयाः	1
अभ्यासः	1
काव्ये दोषराहित्यस्यावश्यकता	1
कुकाव्य-कुत्सा	2
अलङ्कारवादिनां वर्गद्वयम्	2
शब्दालङ्कारवादी	2
अर्थालङ्कारवादी	2
समन्वयः	2
काव्यसामान्यं भेदाश्च	2
सर्गबन्धः काव्यम्	2

अभिनेयार्थम्	3
आख्यायिका	3
कथा	3
अनिबद्धम्	3
वैदर्भगौडमार्गयोर्भेदः	3
काव्यदोषाः	4
नेयार्थम्	4
क्लिष्टम्, अन्यार्थम्	4
अवाचकम्	4
अयुक्तिमत्	4
गूढशब्दाभिधानम्	4
श्रुतिदुष्टम्	4
अर्थदुष्टम्	5
कल्पनादुष्टम्	5
श्रुतिकष्टम्	5
दोषपरिहारः	5
उपसंहारः	5

द्वितीय-परिच्छेदः

गुणाः	6
अलङ्काराः	6
शब्दालङ्काराः	6
अनुप्रासः	6
लाटानुप्रासः	6
यमकभेदाः	6
आदियमकम्	6
मध्यान्तयमकम्	6
पादाभ्यास	6
आवली	6
समस्तपादयमकम्	6
यमकलक्षणम्	6
यमकस्य वैशिष्ट्यम्	6
हेयं यमकम्	6
अर्थालङ्काराः	
रूपकम्	6
समस्तवस्तुविषयम्	7

भामहकाव्यालंकारः

एकदेशविवर्ति	7
दीपकम्	7
आदिदीपकम्	7
मध्यदीपकम्	7
अन्तदीपकम्	7
उपमा	8
उपमाभेदाः	8
प्रतिवस्तूपमा	8
अन्येषामुपमा भेदानां निराकरणम्	8
उपमादोषाः	
हीनता	9
असम्भवः	10
लिङ्गभेदः	10
वचनभेदः	10
हीनविपर्ययः	10
अधिकविपर्ययः	10-11
उपमानाधिकत्वम्	11
असदृशता	11
आक्षेपः	11
अर्थान्तरन्यासः	11-12

व्यतिरेकः	12
विभावना	12
समासोक्तिः	12
अतिशयोक्तिः	12
अतिशयोक्तिः वक्रोक्तिश्च	13
हेतु-सूक्ष्म-लेशानामलङ्कारत्व-प्रत्याख्यानम्	13
वार्ता	13
यथासंख्यम्	13
उत्प्रेक्षा	13
स्वभावोक्तिः	13
उपसंहारः	13

तृतीय-परिच्छेदः

प्रेयः	14
रसवत्	14
ऊर्जस्वी	14
पर्यायोक्तम्	14
समाहितम्	14
उदात्तः	14-15
श्लिष्टम्	15
श्लिष्टभेदाः	15
सहोक्तियुक्तं श्लिष्टम्	15
उपमायुक्तं श्लिष्टम्	15
हेतुयुक्तं श्लिष्टम्	15
अपह्नुतिः	15
विशेषोक्तिः	15-16
विरोधः	16
तुल्ययोगिता	16
अप्रस्तुत-प्रशंसा	16
व्याजस्तुतिः	16
निदर्शना	16-17

उपमारूपकम्	17
उपमेयोपमा	17
सहोक्तिः	17
परिवृत्तिः	17
ससन्देहः	17
अनन्वयः	17
उत्प्रेक्षावयवः	17
ससृंष्टिः	18
भाविकः	18
आशीः	18
उपसंहारः	18

चतुर्थ-परिच्छेदः

दोषनिरूपणम्

अपार्थम्	19
व्यर्थम्	19
एकार्थम्	19
ससंशयम्	19
अपक्रमम्	19
शब्दहीनम्	19
यतिभ्रष्टम्	20
भिन्नवृत्तम्	21
विसन्धि	21
देशविरोधि	21
कालविरोधि	21
कलाविरोधि	21
लोकविरोधि	21
न्यायविरोधि	22
आगमविरोधि	22
उपसंहारः	23

पञ्चम-परिच्छेदः

प्रतिज्ञाहीनादिदोषाणां निरूपणे प्रयोजनम्	24
प्रमाणस्यावश्यकत्वं भेदो विषयश्च	24
प्रत्यक्षम्	24
अनुमानम्	24
प्रतिज्ञा	24
प्रतिज्ञादोषाः	25
तदर्थविरोधिनी प्रतिज्ञा	25
हेतुविरोधिनी प्रतिज्ञा	25
स्वसिद्धान्तविरोधिनी प्रतिज्ञा	25
सर्वागमविरोधिनी प्रतिज्ञा	25
प्रसिद्धधर्मा प्रतिज्ञा	25
प्रत्यक्षबाधिनी	25
दृष्टान्तहीना	25
जातिः	
प्रतिज्ञा	26
धर्ममूला	26
अर्थमूला	27

काममूला	27
कोपमूला	27
धर्मप्रतिभासा	27
अर्थबाधिनी	27
कामबाधिनी	27
कोपबाधिनी	27
आर्थी	27
हेतुः	
काव्यहेतोः दोषाः	28
अज्ञानं संशयज्ञानञ्च	28
विपर्ययः	28
दृष्टान्तः	28
शुद्धदृष्टान्तः	28
दोषस्य त्याज्यता	29
अहृद्यता, अभेद्यता, अपेशलता	29
वक्रोक्तिः अपेक्षा	29
व्यायतताया हेयता	29
उपसंहारः	29

षष्ठ-परिच्छेदः

व्याकरणज्ञानस्यावश्यकता	30
शब्दस्वरूपम्	30-31
बौद्धानां मतम्	31
अपोहवादस्य प्रत्याख्यानम्	31
शब्दविभागः	31
काव्योपयोगिशब्दविचारः	31
प्रयोगयोग्यशब्दः	32-35
परिशिष्टम् -1 पद्यानुक्रमणिका	36-45
परिशिष्टम् -2 पादानुक्रमणिका	46-117
परिशिष्टम् -3 भामहेन निर्दिष्टानां ग्रन्थानां ग्रन्थकाराणाञ्च नामानि	118